

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2013

Bc. Ludmila Cimlová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Canisterapeutický pobyt jako prostředek sociální rehabilitace

diplomová práce

Autor práce: Bc. Ludmila Cimlová
Studijní program: Rehabilitace
Studijní obor: Rehabilitační psychosociální péče o postižené děti, dospělé
a seniory
Vedoucí práce: Mgr. Jana Stejskalová, Ph.D.
Datum odevzdání práce: 20. 5. 2013

ABSTRAKT

Canisterapeutický pobyt jako prostředek sociální rehabilitace

Tématem této diplomové práce je „Canisterapeutický pobyt jako prostředek sociální rehabilitace“.

Využití psů pro terapeutické účely není žádnou novinkou. Pouto ke psovi je naopak jedním z nejsilněji zakotvených pout v lidské společnosti. Je známo, že mnoha lidem chybí v jejich blízkosti někdo, komu by se mohli vypovídat ze svých životních radostí a starostí nebo jen blízkost nějakého živého tvora, který by je měl rád.

V současné době je canisterapie jednou z nejvyužívanějších forem podpůrné terapie za využití zvířat. Jedná se o metodu ucelené rehabilitace, která využívá pozitivního působení psa na lidské zdraví.

Teoretická část diplomové práce je zaměřena na objasnění pojmů jako je zooterapie, canisterapie a zotavovací akce. Jenda z kapitol teoretické části práce je věnována také představení Výcvikového canisterapeutického sdružení Hafík, o. s. Dále se autorka ve své práci zabývá vysvětlením problematiky integrace a inkluze. Konečná část teoretického úseku diplomové práce je zaměřena na vyložení pojmu sociální dovednost.

V praktické části diplomové práce se autorka věnuje popisu cíle práce, metod výzkumu a vlastních výsledků výzkumu. Výzkumným cílem diplomové práce bylo popsat změny v oblasti sociability a sociálních dovedností u dětí z intaktní společnosti a to v průběhu realizace pobytové akce se zaměřením na canisterapii (1. Dětský canisterapeutický tábor).

Pro realizaci výzkumné části diplomové práce autorka zvolila kvalitativní výzkum.

Pro sběr dat byla využita metoda zúčastněného pozorování, kdy se jednalo o dlouhodobé a systematické pozorování dětí z intaktní společnosti přímo při pobytové akci se zaměřením na canisterapii. Pozorování bylo zaměřeno na čtyři oblasti – vztah ke

psům, komunikace v kolektivu dětí zdravých, komunikace s dětmi s postižením a zapojení se do programu a aktivit.

Druhou využitou metodou pro sběr dat byl hloubkový rozhovor s dětmi z intaktní společnosti, které se zúčastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii. Děti byly během rozhovoru individuálně dotazovány na předem připravené otevřené otázky, které se týkaly hlavně jejich názoru na kamarády s postižením, kteří se spolu s nimi zúčastnili pobytové akce.

Poslední použitou metodou pro sběr dat v diplomové práci je metoda strukturovaného dotazování, která byla využita u rodičů dětí z intaktní společnosti, které se zúčastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii. Po skončení pobytové akce proběhlo mezi rodiči dětí strukturované dotazování zaměřené na zjištění názoru rodičů na vliv pobytové akce na jejich dítě.

Jako doplňující zdroj dat byla použita metoda fotodokumentace.

Výzkum probíhal v období červenec až září 2012 u dětí z intaktní společnosti, které byly v roce 2012 účastníky pobytové akce se zaměřením na canisterapii pořádané Výcvikovým canisterapeutickým sdružením Hafík, o. s. (1. Dětský canisterapeutický tábor) a jejich rodičů.

Celkem se výzkumu zúčastnilo 12 respondentů a respondentek z řad dětí z intaktní společnosti, které se účastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii a 6 rodičů těchto dětí.

Výsledky výzkumu prokázaly u dětí z intaktní společnosti nastalé změny v oblasti sociability a sociálních dovedností v průběhu pobytové akce se zaměřením na canisterapii.

Děti se během pobytu zlepšily ve své komunikaci, naučily se navazovat a udržet kontakt s novými lidmi. Staly sebevědomějšími, samostatnějšími a soběstačnějšími.

Dále se děti díky přítomnosti kamarádů s postižením naučily, jak se mají správně chovat a jak přistupovat k lidem s handicapem a nabyly nové znalosti o jednotlivých typech postižení.

Během programu s přítomnými pejsky získaly děti i mnoho znalostí a dovedností týkajících se výchovy, péče a výcviku psů a naučily se, jakým způsobem bezpečně a zodpovědně přistupovat k těmto čtyřnohým kamarádům.

Autorka věří, že výsledky výzkumu diplomové práce by mohly soužit jako materiál pro praktickou canisterapii a pro canisterapii na vědecké, výzkumné a vzdělávací úrovni.

Práce bude zároveň edukačním a informačním materiálem využitelným pro odborné i laické zájemce o tuto problematiku, studenty a případně i pro rodiče dětí z intaktní společnosti.

Klíčová slova:

canisterapie – integrace - sociální dovednosti – zooterapie - zotavovací akce

ABSTRACT

Canistherapeutic stay as the means of the Social Rehabilitation

Topic of this thesis is „Canistherapeutic stay as the means of the Social Rehabilitation”.

Using the dogs for the therapeutic purposes is not novelty anyway. Connection to the dog is, vice versa, one of the strongest fixations in the human society. It is know, that many people feel absence of somebody, who they could have a good chat from their joys and troubles of life or only the closeness of some living creature who would love them.

Now days, canistherapy, seems to be one of the most using forms of the supportive therapy with using the animals. It is the method of the complete rehabilitation using positive effect of a dog to the human health.

Theoretical part of this thesis is focused on explanation of names as zootherapy, canistherapy and recovering actions. One chapter of this part is dedicated the introduction on the Training Centre of Canistherapy called Hafik, o.s. (*non-profit civic association*). Further, the author concerns explanation of issues with integration and inclusion. The last part of the theoretical section is focused on explanation of the term social skill.

Aim of the practical part of thesis is based on describing of researching methods and one is own results of research work. Researching aim of it was describing of the change in the social sphere and social skills of children from the intact society in a course of stay action realization with focus on canistherapy (1st Childrens canistherapeutic camp).

For realization of the researching part of thesis author chose qualitative way of research.

For collection of dates the method of taking part was used. In practice, it was long-termed and systematical observation of children from the intact society directly during their stay action focused on canistherapy. Observation was divided into four

courses – relationship to dogs, communication in the collective of healthy children, communication among handicapped children and their joining in program and activities.

The second used method for collection of the dates was depth interview with the children from the intact society, who took part in the stay action focused on canistherapy. During this interview children were inquired individually in advance prepared, open questions, concerning, above all, their opinion about the handicapped friends, who took part in this stay action together with them.

The last method used for collection of the dates in my thesis is the method of structural examination, which was used with the parents of children from the intact society, who took part in the stay action focused on canistherapy. After its ending, among the parents of children, there was realized examination, endeavouring for opinion of them: influence of this stay action to their child.

As complementary dates resource, there was used the method of photo documentation.

The research was under way in the period from July to September 2012 with the children from intact society, who where participants of the stay action focused on canistherapy (1st Childrens canistherapeutic camp) and their parents. Camp was arranged with the Training Centre of Canistherapy called Hafík, o.s. (*non-profit civic association*).

Whole of a piece 12 respondents both males and females from the row of the children from intact society took part in this stay action together with 6 parents of them.

Results of the researching proved forth coming changes in the social sphere and social skills of the intact children during their stay action focused on canistherapy.

The children improved their communication, learnt to establish and keep contact with new people. They became more self-confident, independent and self-sufficient.

Further, the children, thanks to the presence of handicapped one's, have learnt both the correct access to them and the forms of manners with them. At the same time they have got new knowledge about some individual types of disabilities.

During the program with present dogs children gained couples of knowledge and skills, concerning with behavior, care and training the dogs. They learnt, how safely and in a responsible way entry to this four-footed friends.

Author believes results of her thesis could serve as material for canistherapy in practice and for canistherapy on scientific, researching and educational level too.

This topic at the same time is going to be an educational and informative material, that can be used both for professional and laic persons interested in this questions, students and possibly also for parents of children from the intact society.

Keywords:

canistherapy - integration - social skills – zootherapy – recovering actions

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 20. 5. 2013

.....

Bc. Ludmila Cimlová

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala své vedoucí diplomové práce Mgr. Janě Stejskalové, Ph.D. za udělené rady a připomínky při psaní mé práce. Veliké poděkování patří také Mgr. Jaroslavě Bickové, Ph.D. za její ochotu a čas při odborných konzultacích, poskytnuté podklady a cenné rady.

Dále děkuji všem respondentkám a respondentům, kteří byli součástí mého výzkumu, za jejich ochotu a vstřícnost při získávání dat, pro mou diplomovou práci.

OBSAH

ÚVOD.....	14
1 SOUČASNÝ STAV	15
1.1 Význam zvířete pro člověka.....	15
1.2 Zooterapie.....	18
1.2.1 Vymezení pojmu zooterapie	18
1.2.2 Historie zooterapie	19
1.2.3 Typy zooterapie dle zvířete.....	21
1.3 Canisterapie	23
1.3.1 Vymezení pojmu canisterapie.....	23
1.3.2 Historie canisterapie v České republice	25
1.3.3 Formy canisterapie.....	27
1.3.4 Metody canisterapie	29
<i>1.3.4.1 Metoda AAA.....</i>	<i>30</i>
<i>1.3.4.2 Metoda AAT.....</i>	<i>31</i>
<i>1.3.4.3 Metoda AAE.....</i>	<i>31</i>
<i>1.3.4.4 Metoda AACR.....</i>	<i>32</i>
1.4 Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o. s.....	33
1.5 Zotavovací akce.....	34
1.5.1 Pobytové akce se zaměřením na canisterapii.....	37
<i>1.5.1.1 Canisterapeutický tábor</i>	<i>37</i>
<i>1.5.1.2 Rekondiční pobyt se zaměřením na canisterapii</i>	<i>39</i>

1.6 Integrace, inkluze	39
1.6.1 Integrace.....	40
1.6.2 Inkluze.....	40
1.6.3 Formy integrace	41
1.7 Sociální dovednosti	42
2 CÍL PRÁCE.....	44
2.1 Cíl práce.....	44
2.2 Výzkumné otázky	44
3 METODIKA VÝZKUMU.....	45
3.1 Metody výzkumu	45
3.2 Metodický postup výzkumu	46
3.3 Charakteristika zkoumaného souboru.....	46
3.4 Metody a techniky sběru dat	47
3.4.1 Zúčastněné pozorování	47
3.4.2 Hlubkový rozhovor	47
3.4.3 Strukturované dotazování	48
3.4.4 Fotodokumentace	48
4 VÝSLEDKY.....	49
4.1 Vyhodnocení zúčastněného pozorování dětí z intaktní společnosti, které se účastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii	49
4.2 Vyhodnocení hlubkového rozhovoru vedeného s dětmi z intaktní společnosti, které se zúčastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii	61
4.3 Vyhodnocení strukturovaného dotazování použitého u rodičů dětí z intaktní společnosti, které se zúčastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii	66

5 DISKUZE	72
6 ZÁVĚR	78
7 SEZNAM INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	80
8 PŘÍLOHY	89

ÚVOD

Jako jedno z nejsilnějších pout v lidské společnosti se udává pouto člověka ke zvířeti. Jak každý ví, člověk je tvor společenský a v jeho životě má důležité místo právě i zvíře. Mnoha lidem chybí někdo, komu by se mohli vypovídat ze svých trápení či radostí v životě nebo jen blízkost nějakého živého tvora, který by je měl rád. Není snad nic příjemnějšího, než se mít komu svěřit, aniž by Vás onen dotyčný neustále přerušoval a kritizoval. Jeden z osvědčených léků na toto trápení je právě přítomnost někoho, kdo nás nekritizuje a kdo je tu jen pro nás. Tento tvor, který je nám v každé situaci nablízku, je právě náš domácí mazlíček.

Zvířata (psi, koně, kočky, aj.) mají svou roli i v procesu psychoterapie. Zooterapie je proto považována za jednu z podpůrných metod v psychosomatickém rozvoji člověka.

Canisterapie je jedna z nejpoužívanějších forem podpůrné terapie za využití zvířat, jež využívá pozitivního působení psa na lidské zdraví.

Cílem diplomové práce je popsat změny v oblasti sociability a sociálních dovedností u dětí z intaktní společnosti a to v průběhu realizace pobytové akce se zaměřením na canisterapii.

Problematika integrace je aktuálním tématem. O začleňování jedinců s postižením mezi jedince z intaktní společnosti se naše společnost pokouší již řadu let. Využít však při integraci psa je záležitost dnešní doby.

Informace zpracované v této práci budou využitelné pro odborné i laické zájemce o tuto problematiku, studenty a případně i pro rodiče dětí z intaktní společnosti. Autorka věří, že výsledky práce budou zároveň sloužit jako materiál pro praktické provádění canisterapie a dále pro canisterapii na úrovni vědecké, výzkumné a vzdělávací.

Podnětem pro sepsání této diplomové práce byla autorčina dlouholetá zkušenost s praktikováním canisterapie a s účastí na pobytových akcích se zaměřením na canisterapii.

Autorka se již deset let věnuje praktickému provádění canisterapie a pravidelně se každoročně účastní rekondičního pobytu se zaměřením na canisterapii a Dětského canisterapeutického tábora (dříve Integračního canisterapeutického tábora).

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 Význam zvířete pro člověka

Jak je známo, využívání zvířat pro různé druhy pomoci člověku je stejně staré jako domestikace (34). Již v tuto dobu člověk toužil poznat a porozumět chování živočichů (72). Tím nejbližším lidským společníkem byl však už v té době v první řadě pes, který plnil funkci hlídací, loveckou, pasteveckou, dopravní, hygienickou a funkci společníka (34). V dnešní době již nejsme většinou závislí na pomoci psa při ochraně obydlí či stáda, přepravě nákladů na saních či kárách nebo obstarávání úlovku k večeři. Přesto se pro mnohé z nás stal nepostradatelným a již si nedokážeme představit svůj život bez tohoto milého společníka (16).

Zvířata v dřívější době sloužila především k užitku a zabezpečovala zdroj potravy pro člověka a tím i způsob jak přežít. Postupně si však lidé začali uvědomovat i další prospěch zvířete, než jen jako součást jejich jídelníčku (3).

Dle Matějčka soužití člověka se zvířaty nevzniklo naráz a není ani produktem poslední doby. Vztah člověka se zvířetem se vyvíjel od pravěku a je v člověku hluboce zakořeněn (33). Zvířata spolu s lidmi bojovala, byla ctěna a dále také využívána jako domácí či užitková zvířata (47).

Důkazem, že člověk podvědomě pociťuje potřebu kontaktu se zvířaty, svědčí mnoho domácích psů, koček, ryb, plazů či ptáků v domácnostech po celém světě. Jejich majitelé se shodují, že jim v bytech v centru města chybí kontakt s přírodou, který si částečně vynahrazují pomocí přítomnosti domácího mazlíčka u nich doma (71).

Na zvířata žijící v zájmových chovech je dnes často nahlíženo jako na právoplatné členy rodin (45). Tyto „členi rodin“ jsou schopni člověku poskytnout svou bezprostřední pozornost, dávají mu svou lásku a přátelství a vytváří s člověkem velmi pevnou vazbu (45, 22). Je vyzorováno, že pes se o svého majitele doslova stará, pokud je smutný, klade mu hlavu do dlaní nebo mu začne nosit hračky a popřípadě si svému páníčkovi lehne alespoň k nohám (16).

Zvíře, které k člověku přilne, nerozlišuje, zda je jeho pán ideálně krásný či geniální, ale zaručeně pozná, kdo ho má rád a kdo mu poskytne odpovídající ochranu. A za to se člověku zvíře odvděčí podle svých možností a schopností. Milující a milované zvíře člověka nikdy nezradí a nikdy mu neublíží (43).

Udává se, že citová stránka hraje velkou roli ve vztahu člověka ke zvířatům. Už i malé dítě prožívá při kontaktu se zvířetem velké vzrušení. Nemusí se však jednat vždy o přímý kontakt dítěte se zvířetem. Dítě živě reaguje i na televizní pořady, vyprávění o zvířatech či na obrázky (71).

Zvíře se pro člověka stává motivací, inspirací, kamarádem, vychovatelem, léčitelem a emoční podporou. Nikdy nás nekritizuje, nepoučuje a je stále v dobré náladě (16).

Je dokázáno, že přítomnost zvířete, především psa, v rodině velmi pozitivně působí na vývoj dítěte.

Mnohé studie prokázaly, že pes ovlivňuje dětské potřeby, charakterové rysy a schopnosti. Pomáhá zvyšovat dětské sebevědomí, pocit zodpovědnosti, samostatnosti, napomáhá v zapojení dítěte do společnosti, rozvíjí fantazii dítěte a zejména uspokojuje požadavek na tělesný kontakt (15).

Pes se pro dítě stává důvěrníkem, kterému se může se vším svěřit a do jisté míry může fungovat i jako „sourozenec“. Pes je vždy připraven napomáhat dítěti svou přítomností a nasloucháním. Často se mu děti svěřují se svými vnitřními pocity, které velice nerady sdělují dospělým (70).

Podle některých zahraničních autorů mají děti, které jsou v přímém kontaktu se psem, méně obtíží s nástupem do mateřské školy či základní školy. Udávají, že děti se snadněji přizpůsobí novému prostředí a jsou také ostatními označovány za přátelštější (37).

Podobné výsledky působení zvířat na člověka byly pozorovány i v ústavních zařízeních. Přítomnost zvířat v ústavech sociální péče a domovech pro seniory zmírňuje potíže s adaptačním stresem nově příchozích klientů a celkově se zlepšuje komunikaci uzavřené komunity klientů s vnějším světem (43).

Díky tomu, že pes vyhledává lidský kontakt a vykazuje určitý stupeň empatie, stává se vynikajícím cílem pro projev kladných emocí člověka. Velmi rychle navazuje kontakt s neznámými, často i odstrkovanými lidmi, čímž pomáhá ke snazšímu navazování kontaktu s ostatními cizími lidmi (28).

Právě pro již více zmíněná pozitiva se začala zvířata postupně uplatňovat i v oblastech mimo zahrady a byty svých majitelů a stala se vyhledávanými společníky při podpoře léčby poruch komunikace a pozornosti, pacientů s psychiatrickými poruchami, seniorů a mentálně i tělesně handicapovaných klientů (35).

1.2 Zooterapie

1.2.1 Vymezení pojmu zooterapie

Jedná se o nový obor, při kterém se využívá činnost se zvířaty při práci nejen s jedinci se zdravotním znevýhodněním (fyzickým či duševním handicapem). Jde o aktivity, jež podporují správný psychosomatický vývoj jedince (58).

Obecné vymezení termínu zooterapie je stále nejednotné a opakovaně se mluví o přijatelnějším ekvivalentu, který by sjednotil názorově problematickou situaci. Jako žádoucí ekvivalent se uvádí pojem zoorehabilitace. Totožný význam se nabízí při použití termínu animoterapie. V podstatě všechny tři termíny – zooterapie, zoorehabilitace a animoterapie - vyjadřují léčebné působení zvířat na fyzické i psychické zdraví člověka (77, 78).

Dříve se v literatuře zaměřené na zooterapii používaly také pojmy, které obsahovaly slovo „pet“ (miláček, mazlíček, oblíbené domácí zvířátko). Šlo například o pet – terapii. Od tohoto pojmenování bylo však již opuštěno, protože navozovalo představu, že může být k terapii využito jakékoliv domácí zvířátko. Termín pet – terapie je nepřesný a zavádějící, protože mazlíčci sami o sobě neléčí (31).

Zooterapii lze velmi zjednodušeně definovat jako pozitivní až léčebné působení zvířete na člověka. Zvíře je zde vždy v roli prostředníka (tzv. ko - terapeuta), ať už nám jde o zlepšení komunikace, paměti, motoriky nebo zmírnění stresu (11).

Zvíře klientovi zprostředkovává komunikaci se zbytkem světa a rozveselí ho ve smutných chvílích. Dále mu může pomoci i od fyzické bolesti nebo třeba při rozcvičování ztuhlého svalstva. Je však nutné mít stále na paměti, že o tom, jak využít přítomnost zvířete ke zmírnění lidského strádání, rozhoduje vždy odborník (11).

Zooterapie, čili zvířetem podporovaná terapie, je souhrnným termínem pro rehabilitační metody a metody psychosociální podpory zdraví. Je založena na využití vzájemného pozitivního působení při kontaktu mezi člověkem a zvířetem (41).

Živá zvířata při zooterapii poskytují klientovi společnost, jsou zdrojem mazlení a projevů oddanosti. Dále jsou také důvodem radosti, tématem k rozhovoru a příležitost k pohybu a k hrám. I pouhý krátkodobý kontakt se zvířetem při pravidelných návštěvách dokáže snížit výskyt a rozsah depresí. Pod pojmem zooterapie/animoterapie si můžeme představit jakékoliv zvíře, které je danému jedinci příjemné a s nímž dokáže navázat vizuální i taktilní kontakt (74).

1.2.2 Historie zooterapie

Již v historicky zachycených dějinných etapách zaujímala zvířata různá výsadní postavení. Ve starověkých civilizacích se vyskytuje mnoho důkazů o uctívání a společenském využívání psů a koček. Ve Starém Orientu se pro společenské účely dokonce záměrně šlechtila různá plemena psů (34).

Během blízkého soužití se zvířaty, které bylo dříve podmínkou přežití v těžkých přírodních podmínkách, člověk brzy zaznamenal možnosti léčebného využití zvířat. Léčebnou symbiózu se zvířaty využíval člověk různými způsoby. Základním principem bylo samozřejmě přímé fyzické působení zvířete na člověka (živočišné teplo, antibiotika ve slinách). Dále již v této době lidé zjistili, že zvíře pozitivně působí na aktivaci

pozitivních citů, snižují deprese a stres (34). Toto se uplatňuje hlavně v dnešní době, kdy se lidé vzdálili blízkému kontaktu s přírodou (43).

Už v minulosti lidé záměrně uplatňovali léčebnou moc zvířat v mnoha zemích. Od 8. století se začala zvířata využívat v řadě léčebných zařízení jako doplňková léčba zdravotně a duševně nemocných (34, 35).

Velký rozmach ve využívání zvířat pro léčebné účely nastal v době druhé světové války, kdy byla zvířata nasazována v rehabilitaci válečných zranění (3).

Využití zvířat pro zooterapii je dle jiných zdrojů datováno od roku 1792, kdy byla v Anglii založena klinika York Retreat s cílem pečovat o duševně nemocné novým aktivizujícím způsobem. Tento nový způsob péče zahrnoval hojné využívání zvířat (57).

První použití zvířat v nemocnicích bylo v roce 1919 v USA, kdy byli využíváni psi jako kamarádi ke hrám (34).

Největší průlom v prokázání pozitivních až terapeutických efektů ve vztahu zvířete a člověka přinesl v roce 1969 americký psychiatr Boris M. Levinson (57).

Isolované využívání psů pro zlepšování zdraví pacientů/ klientů se datuje od 18. století. Systematické a kontrolované využívání psů jako pomocných terapeutů se však datuje až do současnosti (15).

Koncem 60. let minulého století založili lékaři, psychologové a další odborníci ze Spojených států amerických společnost provádějící výzkumy lidsko-zvířecích vztahů. Dále v roce 1992 vznikla mezinárodní asociace IAHAIO (International Association of Human-Animal Interaction Organisations), která se zabývá výzkumem i praktickou aplikací aktivit se zvířaty (34).

Do rozvoje zooterapie se během let připojilo mnoho evropských zemí – Anglie, Švýcarsko, Rakousko, Dánsko, Holandsko, Česká republika, Polsko a Francie. Ostatní země jsou zatím v začátcích, ale jejich zájem vzrůstá (34).

Velkým přínosem pro rozvoj zooterapie je vytváření tematických publikací a pořádání odborných seminářů. Přibývá také hodně výzkumných prací a obor zooterapie se pomalu dostává do různých typů škol (34).

V dnešní době vznikají nové praktikující organizace v oblasti zooterapie, ale spousta dalších jich zas na opak svou činnost ukončuje (34).

1.2.3 Typy zooterapie dle zvířete

Vysvětlení pojmů zabývajících se využitím jednotlivých zvířecích druhů není až tak těžké vysvětlit, avšak nelze je přesně definovat, neboť mezi odborníky panuje nejednota právě v přesném definování těchto pojmů. Každý pojem však vždy zahrnuje využití daného zvířete při různých formách a metodách terapie (11).

Canisterapie

Jedná se o léčebné využití psa v rámci zooterapie (11).

Jde o jednu z metod rehabilitace, která slouží k podpoře zdraví všech lidí, při níž se uplatňuje interakce mezi psem a člověkem. Pojem zdraví je zde vnímán z bio-psycho-sociálního pohledu (29).

Canisterapii můžeme v současné chvíli zařadit mezi formy ucelené rehabilitace. Zahrnuje veškeré aktivity, ve kterých je využíváno pozitivní interakce člověka a psa se zaměřením na udržení či zlepšení fyzického či duševního stavu člověka (12).

Hiporehabilitace

Pojem hiporehabilitace znamená využití koně v rámci zooterapie (11).

Jedná se o zastřešující pojem pro formy ježdění na koni jako součásti rehabilitace člověka v nejširším slova smyslu (11, 73).

Hiporehabilitace je nadřazený název pro všechny aktivity a terapie v oblastech, kde se setkává kůň a člověk se zdravotním znevýhodněním / specifickými potřebami (2).

Hiporehabilitace se dělí do několika disciplín:

1. Hipoterapie - je to léčebná metoda, která působí na klienta prostřednictvím pohybových impulzů, které vznikají při koňské chůzi. Přenosem těchto impulzů na člověka, který na koni sedí, dochází k oslovení centrálního nervového systému – mozku (2). Tato metoda je využívána především při

léčbě pohybového aparátu a je zde vždy nutná přítomnost fyzioterapeuta se specializací na hipoterapii (36).

2. Psychoterapie pomocí koně - patří mezi integrativní směry psychoterapie a k terapii klientů využívá specifickou triádu terapeut-kůň-klient. Léčba je založena na působení psychologickými prostředky s využitím specifických vlastností koně jako ko-terapeuta v psychoterapeutickém procesu k ovlivnění duševních poruch a duševních onemocnění (2).
3. Aktivity s využitím koní - jedná se o metodu speciální pedagogiky, sociální pedagogiky a práce, která využívá prostředí určeného pro chov koní a práci s nimi, kontaktu s koněm a interakce s ním jako prostředku k motivaci, aktivizaci, výchově a vzdělávání lidí se zdravotním postižením a specifickými potřebami (2).
4. Parajezdeckví - je zaměřeno na sportovní výsledky a rekreaci, tudíž nejde přímo o terapii (2). Jedná se o širší pojem pro sportovní aktivity spojené se sportovním využitím koně handicapovanými jezdci (73). Parajezdec se učí, za použití speciálních pomůcek nebo změněné techniky, voltižním cvikům, jízdě na koni nebo jeho jízdě v záprahu (2).

Felinoterapie

Tento pojem znamená využití kočky v rámci zooterapie (11).

Felinoterapie je založena na kontaktu člověka a kočky, při němž dochází k pozitivnímu působení kočky na jedince (27). Je využívána k léčbě nebo podpoře zdraví člověka (23).

Mezi mnoha lidmi je rozšířený názor, že kočka je zvíře záludné, sobecké a samotářské, které se nedá vycvičit a jeho terapeutické využití je tudíž nemožné. Jde o omyl – kočka je světově nejrozšířenější domácí zvíře, které se těší oblibě u milionů lidí. Vyniká láskou ke svobodě, je to však tvor společenský, inteligentní a láskyplný. V dnešní době, kdy čím dál více lidí žije ve velkých městech, představuje kočka právě

díky své povaze silné spojení s přírodou, ale přitom nevyžaduje mnoho péče, peněz ani námahy (77).

Pro svoje rozměry jsou kočky mnohdy přijatelnějšími společníky při práci v sociálních zařízeních, navíc nevyžadují žádné speciální zkoušky, jak je tomu například u psů (23).

Další typy zooterapie dle využitého druhu zvířete:

- a) Delfinoterapie - léčebné využití delfína v rámci zooterapie
- b) Lamaterapie - léčebné využití lamy v rámci zooterapie
- c) Insektoterapie - léčebné využití hmyzu v rámci zooterapie
- d) Ornitoterapie - léčebné využití ptactva v rámci zooterapie
- e) léčebné využití *malých domácích zvířat* v rámci zooterapie (drobní savci, akvarijní rybičky, obojživelníci, plazy)
- f) léčebné využití *hospodářských zvířat* v rámci zooterapie (kozy, ovce, prasata) – zde bývá často využíváno farem, kde jsou k dispozici různé druhy těchto zvířat pohromadě
- g) léčebné využití *volně žijících zvířat* v rámci zooterapie
- h) léčebné využití *exotických zvířat v zoo* v rámci zooterapie (11).

1.3 Canisterapie

1.3.1 Vymezení pojmu canisterapie

Termín canisterapie poprvé použila v roce 1993 Jiřina Lacinová, která byla zároveň průkopnicí a osvětovým pracovníkem v oblasti canisterapie (4).

Pojem canisterapie se skládá ze dvou slov: slovo *canis*, které znamená latinsky pes a slovo *terapie*, které pochází z řečtiny a znamená léčba. Tento termín, který měl

původně sloužit pro „domácí použití“ se později rozšířil nejen po celé České republice, ale ujal se i v zahraničí (4).

Při doslovném překladu slovo canisterapie znamená „lčba pomocí psa“. Jedná se o duši hojící pocit, který v nás zanechává kontakt se psem. Dodává nám pocit, že nejsme sami, že někoho zajímáme a že nás má někdo rád a těší se na nás (17).

Jedna z mnoha definic vnímá canisterapii jako označený způsob terapie, který využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka. V této definici je pojem zdraví myšlen podle definice Světové zdravotnické organizace (WHO) jako stav psychické, fyzické a sociální pohody (15).

Canisterapie je jednou z metod rehabilitace, která slouží k podpoře psychosociálního zdraví lidí. Je při ní využíváno pozitivního vztahu mezi člověkem a psem (28).

Jde o součást zooterapie, která je podpurnou formou psychoterapie a je založena na kontaktu člověka se psem a vzájemné pozitivní interakci mezi těmito dvěma účastníky. Můžeme všeobecně říci, že canisterapie klade důraz především na řešení problémů citových, psychologických a sociálně integračních (15).

V jiné definici je obsaženo, že canisterapie je léčebný kontakt psa a člověka, který se dá provádět formou skupinovou či individuální. Pes je při ní výborným společníkem a výchovným prostředkem pro daného klienta (4).

Pojem canisterapie lze také vysvětlit jako označení způsobu podpurné terapie, při které se využívá blahodárného působení psa na jedince (57).

Prostřednictvím canisterapie lze rozvíjet jemnou a hrubou motoriku či orientaci v prostoru, podněcuje komunikaci (verbální i neverbální), zvyšuje motivaci k jakékoliv činnosti a podněcuje interakci klienta s jeho okolím (ostatní klienti, ošetřovatelé, rodina). Dále se dá využít k nácviku koncentrace a zvýšení pozornosti, zlepšení kvality života, rozvoji sociálního cítění a snížení agrese u klienta (4).

Jedním z principů léčebného využití psa je povzbuzení samoléčitelských schopností člověka. K těm patří antistresové a antidepresivní účinky a aktivace pozitivního myšlení klienta (43).

Základem terapeutického využití psa je poznatek, že pes je nejspolehlivějším přítelem člověka v období nemoci. Pes může klientovi nabídnout lásku, přátelství a pocit vzájemné sounáležitosti. Pozitivní úloha psa se ukazuje v schopnosti zastoupit chybějící mezilidské vztahy (14).

Ve společnosti se pes stává zdrojem nových sociálních kontaktů a naopak v konfliktních situacích se může stát katalyzátorem usmíření (14). Trvalá společnost zvířete může poskytovat podporu i osobám, které na první pohled zjevně nepotřebují úlevu od svých problémů (45).

Některá literatura uvádí, že pes je schopen snižovat krevní tlak, srdeční frekvenci a eliminovat stresové faktory. Zvíře nabízí pevnou strukturu dne a snižuje pocit samoty. Dále pak přispívá k zintenzivnění sociálních vztahů obecně, ale hlavně vztahů v rodině (50).

Canisterapie postupem času získává v České republice své uznávané místo i v komplexní péči o klienta, což potvrzují někteří autoři ve svých odborných publikacích, kde canisterapii prezentují jako součást rehabilitace (61). Například Jankovský řadí canisterapii mezi konkrétní metody a postupy léčebné rehabilitace (24). Jako jednu z doplňkových, alternativních nebo kombinovaných terapeutických metod ucelené podpory vnímá canisterapii Novosad (44) a Valenta spolu s Müllerem uvádějí canisterapii jako jednu z metod pedagogicko-rehabilitační intervence (69).

1.3.2 Historie canisterapie v České republice

Rozvoj canisterapie v České republice je datován přibližně do období devadesátých let 20. století, kdy byla canisterapie ve světě již značně rozvinutá. Díky řadě nadšených odborníků byla však tato vývojová ztráta velmi rychle dohnána a vývoj canisterapie v Česku zaznamenal rychlý postup (43, 66).

Slovo canisterapie bylo poprvé použito v roce 1993. Právě v této době se začaly v České republice rozvíjet organizované aktivity se psy a vytvářet metodika terapeutického využívání psů (32).

Později v roce 1995 byla založena Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům (AOVZ), která měla za cíl šířit a prohlubovat myšlenky pozitivních vlivů soužití lidí se zvířaty (66).

V roce 1997 vznikla Canisterapeutická společnost, která vycházela ze zahraničních zkušeností. Tato společnost zavedla v České republice první systém udělování terapeutických atestů pro psy a nastartovala mohutný vzestup canisterapeutické praxe (21).

Mezi lety 2000 a 2001 docházelo k postupnému rozpadu Canisterapeutické společnosti. V dalších letech postupně vznikala občanská zájmová sdružení / samostatné regionální organizace (28, 43). Vyvrcholením tohoto procesu bylo vytvoření zastřešující Canisterapeutické asociace (CTA) v roce 2003, která měla za cíl postupně navázat na Canisterapeutickou společnost a sjednotit organizace zabývající se canisterapií (3, 43).

Chyběly však vzájemné kontakty a komunikace – spolupráce mezi organizacemi byla minimální. Došlo tak k nejednotnému vývoji a pojetí canisterapie jako takové. Základní rozdíly se objevily především v podmínkách udělování certifikátu pro praktikování canisterapie (28).

Canisterapeutická asociace se poté v roce 2007 definitivně rozpadla (78).

S přibývajícím úspěchy a zkušenostmi se začaly postupně rozvíjet nové formy a metody aplikování canisterapie. Vedle v tu dobu již známého návštěvního programu se začala například používat skupinová canisterapie, polohování. Žádná z metod však doposud nebyla uznána za léčebnou (66).

V současné době je důležité v oblasti canisterapie znovu ustanovit zastřešující organizaci, která by systematicky pracovala na metodickém a praktickém rozvoji canisterapie. Dále je nutné sjednotit terminologii a definovat jednotná pravidla a podmínky canisterapie a způsob jejího provádění. Základním stavebním kamenem rozvoje canisterapie je shoda mezi všemi praktikujícími osobami, organizacemi a odborníky. Pouze takto je možné docílit uznání celkového jednotného přístupu ke canisterapii a pracovat dále na její kvalitě (78).

Pokud chceme v canisterapii stanovovat metodiku, cíle, terminologii či minimální požadavky na její výkon, musí být zřejmé, z jakého oboru na canisterapii pohlížíme. Hovoříme tedy o canisterapii z hlediska sociální práce, speciální pedagogiky, zdravotnické terapie, ergoterapie, psychoterapie, nebo z hlediska volnočasové aktivity pro klienty v ústavní péči (55).

1.3.3 Formy canisterapie

Pro všechny uvedené formy canisterapie platí, že je lze provádět jednotlivě nebo ve skupině několika canisterapeutických týmů. Tyto formy můžou provozovat buď samostatně proškolení laici, proškolení laici ve spolupráci s profesionálem či profesionální zooterapeuté. Přítomný zooterapeut dle svých možností a schopností může pracovat s jedním nebo několika psy (9).

Dané formy canisterapie nemusí existovat pouze izolovaně, naopak je lze úspěšně kombinovat, ale i tak, je třeba dbát na dodržování specifických podmínek každé z forem (9).

1) Návštěvní program (často také pod názvem canisterapeutické návštěvy)

Jedná se o pravidelné návštěvy canisterapeutického týmů (pes + psovod) v daném zařízení či v domácnosti klienta. Jde o jednu nejrozšířenějších forem canisterapie v ČR (9, 64).

Společný kontakt klienta s canisterapeutickým týmem probíhá v pravidelných předem domluvených intervalech na sjednaném místě. Návštěvy probíhají obvykle jedenkrát za týden až čtrnáct dní. Majitel psa musí dbát na to, aby jeho pes nebyl přetěžován – doporučuje se nasazení dvakrát až třikrát týdně na jenu hodinu (64).

Alternativou této formy jsou návštěvy klienta u zvířete (týmu) v jeho prostředí či setkávání klienta s canisterapeutickým týmem v neutrálních prostorech (9).

U návštěvního programu využíváme individuální i skupinové canisterapie (64).

2) Jednorázové aktivity

Tyto krátkodobé aktivity jsou určeny pro širokou veřejnost či naopak pro uzavřenou skupinu lidí (9).

Při této formě canisterapie se canisterapeutický tým podílí na veřejných prezentacích, ukázkách či přednáškách. Tyto aktivity bývají určeny jak pro občany z intaktní společnosti, tak pro zdravotně postižené spoluobčany (9).

Programy nejčastěji probíhají na školách a v ústavních zařízeních. Může se jednat o jedno individuální setkání, opakované návštěvy v dlouhodobém intervalu či o cyklus několika setkání bez dalšího opakování (63).

Během této formy canisterapie jde hlavně o zpestření stereotypního dne klientů, seznámení klienta s chováním psa, kontakt se psem při společných hrách aj. Cílem je povzbuzení pozitivního vztahu člověka ke psům, učení se psům rozumět a správně s nimi zacházet (63).

V tomto programu jsou často využívány kynologické dovednosti psů a kynologické znalosti jejich majitelů (63).

3) Pobytový program

Tato forma představuje pobyt klientů v prostředí, kde je provozována canisterapie. Lze sem zařadit tábory, víkendové pobyty či pobyty v sídlech společností nabízejících canisterapeutické služby (9).

Hlavní myšlenkou těchto pobytových akcí je možnost intenzivního kontaktu klientů se psem ve spojení s odloučením od běžného sociálního prostředí jedince (46).

Na pobytových akcích se může využívat skupinové či individuální formy canisterapie, ale nejčastěji jsou zde však tyto obě formy kombinovány a spojeny ještě se spontánní interakcí dítěte se psem (65).

4) Rezidentní program

Jde o trvalé držení canisterapeutického psa v zařízení. Touto formou se rozumí převzetí psa klientem (jednotlivec, zařízení), který si přeje provozovat canisterapeutickou činnost (9).

Předávající organizace zde vždy předem určí specifické podmínky, za kterých bude moci být zvíře předáno a zajistí odbornou připravenost personálu (odpovědné osoby), který bude canisterapii provádět a bude o psa zároveň pečovat (9).

K rezidentní formě nebývá pes odborníky moc často doporučován z hlediska toho, že jedna z hlavních potřeb psa je náležet jednomu pánovi (39).

Pokud už je tato forma canisterapie v zařízení využívána, je třeba dodržovat určité podmínky a welfare psa. Jedná se hlavně o existenci jedné zodpovědné osoby (nejčastěji zooterapeut) v zařízení, která se o psa stará a má alespoň základní kynologické zkušenosti (6).

Jako vhodná alternativa této formy canisterapie se jeví propojení návštěvního programu a rezidentní formy canisterapie, kdy je majitel psa zároveň zaměstnancem zařízení a svého psa s sebou pravidelně vodí do zaměstnání (13).

Rezidentní forma canisterapie nemusí být realizována jen pro klienty v zařízení, ale může probíhat i jako cílený pobyt psa v rodině. Smyslem tohoto pobytu canisterapeutického psa v rodině je možnost využití canisterapie pro klienta a jeho rodinu v případě, že je klient v péči rodiny (6).

1.3.4 Metody canisterapie

V oblasti canisterapie se v současné době po celém světě využívají čtyři metody. Mezi dvě nejnámější a nejpoužívanější metody patří metoda Animal Assisted Therapy (AAT) a Animal Assisted Activities (AAA). Další metodou, která je v canisterapii využívána je Animal Assisted Education (AAE). Zatím nejméně používanou metodou,

která se ale v posledních letech pomalu rozšiřuje, je Animal Assisted Crisis Response (AACR).

Někteří autoři ve svých publikacích uvádějí i jiné názvy pro používané metody canisterapie. Například Šoltéssová užívá pro aktivity a terapie za asistence psa souhrnný pojem ATAP (59).

1.3.4.1 Metoda AAA

Animal Assisted Activities – „AAA“, „společenská činnost“, „aktivity za pomoci zvířat“ (78).

Jedná se o přirozený kontakt člověka a psa zaměřený na zlepšení kvality života klienta nebo přirozený rozvoj sociálních dovedností klienta (10).

Tato metoda poskytuje motivační, výchovné, rekreační a léčebné příležitosti ke zlepšení kvality života (16).

Při této metodě definuje cíle dobrovolník se psem ve spolupráci s osobami, které pečují o klienta. Hlavním cílem této metody je aktivizace klienta. Další cíle mohou být zaměřeny na zlepšování komunikace, pohyblivosti, motivace, odbourávání stresu, uzavřenosti a nečinnosti (10).

Mezi osobami, které bývají přítomny na této metodě canisterapie jsou nejčastěji klienti ze zařízení sociálních služeb (domov pro seniory, domov pro osoby se zdravotním postižením, denní či týdenní stacionáře) a školských zařízení (10). Personál předem vybere vhodné klienty, kteří mají zájem o aktivitu a mohou z ní mít prospěch (16).

Charakteristické techniky používané při této metodě jsou hlazení psa, hry se psem, péče o psa, procvičování komunikace a paměti klienta (10).

Aktivity nemají terapeutický plán, mohou, ale také nemusejí se pravidelně opakovat. Je však nutná kvalitní příprava programu (77).

Efekt aktivit v rámci této metody není přímo měřitelný, ale lze ho vyjádřit subjektivními pocity (spokojenost, radost apod.) (56).

1.3.4.2 Metoda AAT

Animal Assisted Therapy – „AAT“, „terapie“, „terapie za pomoci zvířat“ (78).

Tato metoda je zaměřena na cílený kontakt člověka a psa, který zlepšuje psychický či fyzický stav klienta (10).

Zvíře je při této metodě nedílnou součástí terapeutického či pomáhajícího procesu (56).

Klíčovými znaky jsou přítomnost specifických cílů pro jednotlivého klienta a objektivní měření a záznam jeho pokroku (16).

Při definování cílů se zde uplatňuje profesionál, který je obeznámen s cíli celkové léčby klienta. Hlavním zaměřením této metody canisterapie je podpora procesu léčby a rehabilitace. Cíle jsou stanoveny individuálně pro každého klienta tak, aby podporovaly rozvoj jeho konkrétních fyzických, sociálních, emocionálních či kognitivních funkcí (10).

Této metody se nejčastěji účastní osoby s mentálním, tělesným, smyslovým nebo kombinovaným postižením či lidé, kteří potřebují podpůrnou léčbu psychických a fyzických poruch a stavů nepohody (18).

Plán canisterapie je integrován do již existujícího rehabilitačního či léčebného plánu klienta (10).

Mezi používané techniky patří polohování, hry pro rozvoj jemné a hrubé motoriky, péče o zvíře, cílené zlepšování dovedností klienta (komunikace, orientace, paměť, řeč, kognitivní funkce a sociální dovednosti) (10).

1.3.4.3 Metoda AAE

Animal Assisted Education – „AAE“, „edukace“, „vzdělávání za pomoci zvířat“, „vzdělávací činnost“ (78).

Cílený nebo přirozený kontakt člověka a psa zaměřený na zlepšení výchovy, vzdělání či sociálních dovedností jedince (10).

Na definování cílů se podílí pedagogičtí pracovníci spolu s dobrovolníkem se psem. Klíčovým cílem je snaha o přirozené zvýšení motivace k učení a osobnímu rozvoji (10).

Stanovené cíle jsou určeny buď pro skupinu osob – formou přednášek, besed, ukázek, zájmových kroužků – nebo individuálně pro klienta se specifickými poruchami učení nebo výchovnými problémy (10).

Mezi klientelu této metody canisterapie patří žáci a studenti běžných škol (zaměřeni na výuku vztahů mezi zvířaty a lidmi) a osoby se specifickými poruchami učení, chování či komunikace (zaměřeni na zlepšení těchto poruch) (10).

Dle výzkumů je prokázáno, že přítomnost zvířete ve školní třídě má významný vliv na atmosféru vyučování – snižuje se agresivita a vyrušování žáků při vyučování (51).

Častou aktivitou využívanou při této metodě je předávání informací klientům zábavnou formou s názornou ukázkou, využívání zvířete jako prostředníka pro výuku nebo hry pro rozvoj motoriky, komunikace, motivace a péče o psa (10). Velice kladně hodnocené (jak ze strany žáků, tak ze strany vyučujících) jsou ukázky klasické kynologie, práce služebních a záchranářských psů či výuka v terénu (54).

1.3.4.4 Metoda AACR

Animal Assisted Crisis Response – „AACR“, „KI“, „krizová intervence za pomoci zvířat“ (10).

Jde o přirozený kontakt psa s člověkem, který se ocitl v krizovém prostředí, zaměřený na odbourávání stresu a celkovou podporu psychického i fyzického stavu klienta (67).

Canisterapeutický tým je součástí integrovaného záchranného systému ČR (67).

Cíle metody se odvíjejí od momentální krizové situace (přírodní katastrofa, kriminální čin, nehoda, teroristický čin). Jejich definování je přímo na samotném dobrovolníkovi se psem, případně na spolupráci s dalším pracovníkem krizové

intervence. Hlavním cílem je podpora procesu ustálení dané situace. Cíle se řídí aktuální potřebou klientů (10).

Tato metoda je určena obětem katastrof nebo násilí a jejich rodinným příslušníkům. Dále se jí účastní osoby evakuované mimo domov a dost často je vhodná i pro ostatní pracovníky záchranných týmů a dobrovolníky (10).

Canisterapeutický tým podporuje stabilizaci stavu klidu, je prostředníkem při navázání kontaktu s klientem, který se ocitl v krizi (67).

Používanými aktivitami jsou psychologické metody, dostatek empatie, motivace ke komunikaci, motivace k interakci, hlazení, hry, hraní s hračkami a jinými drobnostmi schovanými v brašnách pejska (10).

1.4 Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o. s.

Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o. s. vzniklo v Třeboni v lednu roku 2001. Jedná se o canisterapeutické sdružení, které se zabývá výcvikem canisterapeutických týmů (pes + psovod) a především praktikováním odborné canisterapie. Podnětem založení tohoto sdružení byla především potřeba zavedení profesionálně prováděné canisterapie v České republice (1).

Občanské sdružení Hafík je od roku 2008 akreditovaným dobrovolnickým centrem v úseku dlouhodobé dobrovolnické služby. To znamená, že o. s. Hafík se v současné době stalo první organizací, jež je způsobilá provádět dobrovolnickou službu v oblasti vysílání dobrovolníků s jejich otestovanými terapeutickými psy na praktické provádění canisterapie. Hlavním posláním této dlouhodobé akreditované dobrovolnické služby je pomoc osobám se zdravotním postižením, seniorům a pomoc při péči o mládež na území České republiky (77).

Sdružení dále spolupracuje s národním dobrovolnickým centrem Hestia, o. s., je členem Evropské asociace pro výkon terapie za asistence zvířat ESAAT (European Society for Animal Assisted Therapy) a zároveň akreditovanou organizací v oblasti přípravy dobrovolníků (78).

Otestovaní dobrovolníci sdružení se svými psy působí v současné době Jihočeském, Středočeském, Východočeském a Západočeském kraji. Jedná se především o zařízení sociální péče, školy a školská zařízení, domovy pro seniory, nemocnice aj. (1).

Základními cíli organizace je:

- a) prvním cílem je provádění canisterapie jako jedné z metod podpory psychosociálního zdraví klientů (canisterapeutické návštěvy ve zdravotně sociálních zařízeních, integrační canisterapeutické tábory, psychorehabilitační kurzy, rekondiční pobyty...),
- b) druhý cíl se zaměřuje na kvalitní provádění všech typů canisterapie (AAA, AAT a AAE),
- c) důležitým cílem je výuka canisterapeutických týmů pro praktikování canisterapie, výuka instruktorů pro výcvik canisterapeutických psů a výchova psů vhodných pro canisterapii,
- d) sdružení se dále zaměřuje na provádění edukační, poradenské činnosti a poskytování odborných informací všem zájemcům o canisterapii (pořádání seminářů, přednášek, konferencí),
- e) a posledním cílem podpora integračních tendencí ve společnosti (46, 77, 78).

1.5 Zotavovací akce

Pobyt v přírodě má mimořádný význam pro posilování zdraví a zvýšení tělesné zdatnosti u dětí a mládeže. Mnoho zařízení pro výchovu a vzdělávání (školy, předškolní a školská zařízení), ale i různé organizace a instituce proto pro děti organizují zotavovací akce. V průběhu akce jsou pořadatelé povinni zajistit splnění veškerých požadavků kladených na zotavovací akce v souladu s více zákonnými normami - např. s § 7 - 12 Zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví; Vyhláškou MZ ČR 445/1992 Sb., o zotavovacích akcích a Vyhláškou MZ ČR č. 148/2004 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, aj (80).

Za zotavovací akcí je považován organizovaný pobyt 30 a více dětí ve věku do 15 let, který trvá déle než 5 dnů a jehož účelem je posílit zdraví dětí, zvýšit jejich tělesnou zdatnost, a třeba i získat specifické znalosti nebo dovednosti (79).

Mezi zotavovací akce zahrnujeme většinu letních dětských táborů, tábory pořádané během zimních a jarních prázdnin, organizované pobyty v přírodě, vícedenní výlety aj. Specifickou akcí jsou příměstské tábory (nabídka denního programu bez noclehu), které nejsou považovány za zotavovací akce (76).

K základním funkcím zotavovacích akcí patří funkce rekreační, kulturně výchovná a vzdělávací, kompenzační, sociálně komunikativní a preventivní funkce (80).

Zotavovací akce lze dělit podle různých hledisek:

a) základní dělení

- *akce stálé* - celý pobyt je uskutečněn na jednom místě
- *putovní akce* - účastníci během pobytu vystřídají více tábořišť, většinou jde o tábory pěší, vodní nebo cykloturistické
- *hvězdicové akce* - při této akci účastníci absolvují několikadenní výlety do okolí tábořiště (80)

b) dle typu objektu

- zděné budovy, srubový tábor, stanový tábor, kombinace předchozích typů (80)

c) podle zaměření akce

- bez konkrétního zaměření (všeobecné), se zaměřením na turistiku, keramiku, archeologii aj. (80)

d) dle počtu účastníků

- *malé* - účast do cca 30 účastníků
- *střední* - přítomno cca 80 účastníků
- *velké* - akce nad 80 účastníků (80)

e) podle složení účastníků

- *běžné* - účastníky akce jsou děti a mládež z intaktní populace
- *integrované* - akce, kterých se účastní děti z intaktní společnosti společně s dětmi s handicapem (v tomto případě je na akci alespoň 20 % účastníků s handicapem) (42)

f) podle délky trvání

- *krátkodobé* - akce na 5 až 10 dnů
- *střednědobé* - akce na cca 14 dnů
- *dlouhodobé* - akce na 3 týdny a déle (80)

g) podle ročního období, ve kterém je akce pořádána (80).

Mezi účastníky zotavovací akce patří pracovníci, dobrovolníci, žáci, členové klubu, členové dětských oddílů, členové kroužků či družin. Organizátoři odpovídají za to, že jsou na akci přijati jen ti účastníci, kteří jsou zdravotně způsobilí se jí zúčastnit. Zákon č. 285/2000 Sb. vyžaduje pro zotavovací akce lékařský posudek a potvrzení rodičů zúčastněných dětí o tzv. bezinfekčnosti (7).

Příprava každé zotavovací akce vyžaduje mnoho pedagogických a organizačních schopností všech realizátorů. I když se to možná nezdá, připravit kvalitní zotavovací akci zabere mnoho času. Obecně lze říci, že přípravy začínají asi půl roku předem. Nutné je aby se pořadatelé včas domluvili na základních údajích, potřebných pro plánování akce – termín akce, místo akce, počet účastníků, potřebný personál, program akce a rozpočet akce (42).

Velmi důležitý je i výběr tábořiště. Většina zotavovacích akcí se pořádá v přírodních podmínkách. Vhodné je, aby však v blízkosti tábořiště byla možnost využití hřiště, louky, lesa, vodní plochy (80).

Zaměřená tábora (celotáborová hra) a příprava programu se musí vždy řídit složením účastníků. Organizátoři by při přípravě programu neměli zapomenout na potřebu mít zpracovaný variabilní program (tzv. suchá a mokrá varianta). Hned po

příjezdu všech účastníků na akci, by měli být tito účastníci seznámeni s táborovým řádem a denním režimem (80).

Před akcí je třeba připravit také všechny důležité materiály potřebný pro správný chod akce. Jedná se například o sportovní náčiní, administrativní a technický materiál, odměny a ceny pro účastníky, provozní materiál (hygienické pomůcky a vybavení, povlečení, ručníky, aj.) či vybavení pro stravování. Pokud jde o putovní akci, je třeba zkontrolovat stav a funkčnost stanů, lodí, kol apod. (80).

Pracovníky/vedoucími na zotavovací akci mohou být jen ti, kdo jsou tělesně a duševně způsobilí pro práci s dětmi a podrobili se preventivní lékařské prohlídce s písemným závěrem, že jsou této činnosti schopni. Bez této lékařské prohlídky nelze vykonávat ani pomocné práce (80).

1.5.1 Pobytové akce se zaměřením na canisterapii

Hlavní myšlenkou těchto pobytových akcí je možnost několikadenního intenzivního kontaktu dítěte se psem. Většinou se jedná o krátkodobé (víkend) či dlouhodobé pobyty spojené s odloučením od běžného sociálního prostředí dítěte (65). Během pobytových akcí jsou dále mimo canisterapie využívány i techniky integrace (77).

1.5.1.1 Canisterapeutický tábor

Jedná se o jednu z možností realizace pobytových akcí pro děti, při níž se využívá skupinová i individuální canisterapie (5).

Integrační canisterapeutický tábor byl od roku 1998 do roku 2011 každoročně pořádán Zdravotně sociální fakultou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích ve spolupráci s Výcvikovým canisterapeutickým sdružením Hafík (7). Tyto tábory byly organizovány na 14 dní.

Od léta roku 2012 začalo canisterapeutické tábory pořádat samostatně Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík pod názvem Dětský canisterapeutický tábor a délku jejich trvání zkrátilo na 7 dnů.

Průkopníkem k zahájení pořádání těchto táborů pod záštitou Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity byl prof. MUDr. Miloš Velemínský, CSc., dr. h. c. (7).

Tábor je zaměřen především na integraci, proto se ho účastní polovina dětí s postižením nebo jinými zdravotními problémy a polovina dětí zdravých (z intaktní populace (bez vážnějších zdravotních problémů)). Integrace zde probíhá během společného programu i ve chvílích volna. Děti zdravé s dětmi s postižením společně bydlí na chatkách a společně se účastní programu (5, 7).

Děti s postižením tvoří velmi rozmanitou skupinu – na táboře jsou děti s mentálním postižením, se smyslovými vadami (vady sluchu či zraku), s vadami řeči, s psychosomatickým onemocněním, s hyperkinetickým syndromem či s pohybovými vadami (porucha motoriky, porucha koordinace pohybu, dětská mozková obrna). Dále se tábora mohou účastnit děti s výchovnými problémy, děti ze sociálně znevýhodněného či ústavního prostředí a děti úzkostné (26, 65).

Tábor se od ostatních podobných akcí liší hlavně praktikováním odborné canisterapie se zaměřením na integrační program. Ostatní aktivity jsou stejné jako na běžném letním táboře (soutěže, hry, pobyt v lese...) (7).

Odborné provádění canisterapie během tábora zajišťují canisterapeutické týmy (psovod + pes) z Výcvikového canisterapeutického sdružení Hafík, o. s. a v oblasti práce s dětmi se specifickými potřebami mají dostatek zkušeností (5).

Při canisterapii během tábora jsou využívány techniky aktivit (prožitkové činnosti zaměřené na práci se psem), terapie (cílená intervence zaměřená na zlepšení daného problému dítěte) a edukace (výchova k zodpovědnému vztahu ke psům). Děti ve psech dále nalézají i kamarády a společníky (7).

Jedním z hlavních cílů tábora je snaha o navázání kladného přístupu a vztahu dětí ke psům i okolní přírodě. Děti se učí psům rozumět, rozpoznat jejich potřeby, ovladatelnost psa a odbourávají se jejich obavy z kontaktu se psy (26).

Psi jsou s dětmi v kontaktu celodenně - zapojují se sice především do cílených canisterapeutických aktivit, ale často bývají včleněni i do klasických táborových činností (oddílový program, procházky, nástupy aj.). Canisterapie je během tábora využívána především skupinovou formou, ale je doplňována i cílenými individuálními aktivitami dle aktuálních potřeb dítěte a stanovených cílů (65).

1.5.1.2 Rekondiční pobyt se zaměřením na canisterapii

Jde o krátkodobý pobyt trvající 3 dny (víkend). Organizační zajištění tohoto víkendového pobytu je mnohem snazší než uspořádání tábora (65).

Výhodou těchto krátkodobých pobytů je možnost účasti dětí, pro které by byl dlouhodobý pobyt moc náročný. Další výhodou je menší únava psů (65).

Pobyt se zaměřením na canisterapii umožňuje dětem se specifickými potřebami vyžít v oblasti skupinových volnočasových aktivit a kontakt se svými vrstevníky. Na rekondičním pobytu se děti s postižením dostávají do kontaktu také s vrstevníky z intaktní společnosti, kteří zde tvoří integrační skupinu. Psi se zde stávají velkou motivační složkou (5).

I zde je samozřejmě dostatek prostoru pro intenzivní kontakt dětí se psy a i když se to nezná, i při tomto krátkém pobytu musí být dbáno na sestavení kvalitního programu s prostorem pro spontánní vzájemnou integraci mezi dětmi (65).

Hlavním cílem pobytu je příprava dětí na běžný život, umožnění socializace a rozvoj komunikace (5). Vzhledem k naplnění těchto cílů se velmi osvědčily především opakované pobyty dětí (77).

1.6 Integrace, inkluze

Při aplikaci procesu integrace či inkluze je potřeba dobře znát cílovou skupinu – příjemce tohoto procesu. Abychom pochopili postup práce s dětmi s daným typem

postižení je velmi důležitá nejen teoretická, ale hlavně praktická znalost dané problematiky (7).

1.6.1 Integrace

Zahájení procesu integrace je možné datovat do 90. let 20. století. V této době ustupuje fáze segregace a ve společnosti se objevují integrační tendence (7).

Integraci je možné chápat jako snahu o úplné zapojení, splynutí, začlenění či zapojení člověka do společnosti (8).

Pojem integrace lze definovat jako vyrovnání příležitostí pro osoby se specifickými potřebami či začleňování jedinců se zdravotním znevýhodněním do společnosti (30).

Integrace je označována za nejvyšší stupeň socializace člověka (52).

Jedná se o přirozené a nenásilné začleňování lidí se zdravotním postižením do společnosti. Pojem úzce souvisí s vyrovnáváním příležitostí - jde o vztah intaktní populace (majority) a lidí s postižením (minority) (25).

Integrace se tedy dá vnímat jako stav daného jevu, ale především se jedná o proces začleňování (25)

1.6.2 Inkluze

Jde o novější termín, který se definuje jako nálezení k celku. Jedná se o rovnoprávný vztah, postoj, přístup a přesvědčení (30).

Inkluzi lze považovat za vyšší stupeň a kvalitu integrace (7).

Pojem inkluze znamená rovnoprávný vztah (vrovnání příležitostí) intaktní populace a lidí s postižením. Můžeme jí tedy definovat jako úplné začlenění/zařazení osob do společnosti (25).

Inkluze je nikdy nekončící proces, ve kterém se lidé se specifickými potřebami mohou zúčastňovat všech činností, stejně tak jako lidé z intaktní společnosti. Tento postoj je založen na přesvědčení, že jsou si všichni lidi rovni (52).

Při inkluzivním přístupu jsou lidé se specifickými potřebami zapojováni do obvyklých činností jako lidé z intaktní společnosti a nevyužívají při tom žádné speciální postupy či prostředky, pokud to není nezbytně nutné (52).

1.6.3 Formy integrace

Jedná se o formy integrace, které se týkají speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením a jsou uvedeny ve vyhlášce č. 73/2005 Sb., která byla novelizována vyhláškou č. 147/2011 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Dle této vyhlášky se integrace dělí na tyto formy:

První formou je individuální integrace, při níž se žák vzdělává v běžné škole nebo v ojedinělých případech ve speciální škole pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení (75).

Druhou formou může být skupinové integrace, kterou se rozumí vzdělávání žáka ve třídě (studijní skupině či oddělení), která je zřízená pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení (75).

Třetí formou integrace je dle vyhlášky škola samostatně zřízená pro žáky se zdravotním postižením (75).

Poslední, čtvrtou formou integrace žáků může být kombinace všech tří více uvedených forem (75).

Vyhláška udává, že správnou tendencí je žáka se zdravotním postižením přednostně vzdělávat formou individuální integrace v běžné škole. Toto však platí jen v tom případě, že tato forma integrace odpovídá žákovo potřebám a možnostem a podmínkám a možnostem školy (75).

1.7 Sociální dovednosti

Sociální dovednost je definovaná jako způsobilost člověka řídit průběh sociální interakce ve shodě s vlastními cíli (38).

Jedná se o dovednosti důležité pro: adekvátní sociální adaptaci, dobré mezilidské vztahy, přijetí osoby do sociálních skupin, řešení sociálních problémů, porozumění sobě samému i druhým a optimalizaci sociální komunikace (49).

Sociální dovednosti jsou souborem kulturních a společenských dovedností, které si každý z nás osvojuje během svého života (53).

Příklady sociálních dovedností:

- umění jednat s lidmi,
- dovednosti důležité a potřebné pro přijetí člověka do skupiny,
- navázání a udržení kontaktu (dovednost navazovat vztahy),
- porozumění mezilidským vztahům,
- dosažení svého záměru a cíle,
- srozumitelně komunikovat
- neverbální komunikace
- dodržování pravidel slušného chování
- řešení konfliktů bez násilí aj. (38, 53).

Zvládání těchto dovedností je důležité pro každého, kdo se chce uplatnit ve společnosti (38).

Tyto dovednosti získáváme pozorováním, identifikací či různými způsoby sociálního učení (19, 53). Jde o permanentní a celoživotní proces (53).

V každé životní etapě (dítě, dospělý, rodič, šéf, pedagog, přítel, občan, partner aj.) získáváme nové či využíváme již nabitě sociální dovednosti (53).

Velmi důležitým předpokladem pro rozvoj sociálních dovedností je přítomnost dalších osob (19). Na vývoj osoby mají největší vliv tři základní skupiny - rodiče, přátelé a škola (53).

Již v období dětství se učíme první sociální dovednosti. Jde o velmi důležité období, od kterého se vyvíjí celý náš další život (53).

Významnou roli v získávání dovedností hrají vrstevníci dítěte - umožňují dítěti naučené dovednosti vyzkoušet, potvrzovat si jejich význam a dále je zdokonalovat (19).

Rozvoj sociálních dovedností dětí dospělí podporují hlavně tím, jak se chovají vůči svému okolí. Je důležité, aby dospělí jedinci dětem ukázali, že dané dovednosti také dělají. Významnou roli hraje i podpoření a ocenění dětí za jejich žádoucí projevy (19).

Rozeznáváme dva druhy sociálních dovedností:

a) měkké dovednosti – jedná se o základnu našich emočních a inteligenčních vlastností. Tyto dovednosti jsou potřebné v pracovních oblastech. Můžeme mezi ně zařadit: komunikaci, důvěryhodnost, schopnost týmové spolupráce, zdravé sebevědomí, umění přijímat kritiku, schopnost zvládat konflikty aj. (53).

b) tvrdé dovednosti – do této skupiny se řadí naše odbornost (odborné znalosti) a dosažená kvalifikace (53).

2 CÍL PRÁCE

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je popsat změny v oblasti sociability a sociálních dovedností u dětí z intaktní společnosti a to v průběhu realizace pobytové akce se zaměřením na canisterapii.

2.2 Výzkumné otázky

Vzhledem ke stanovenému cíli byla definována jedna hlavní výzkumná otázka:

Má pobytová akce se zaměřením na canisterapii vliv na změny v oblasti sociability a sociálních dovedností u dětí z intaktní společnosti?

Dále byly stanoveny dvě dílčí výzkumné otázky:

- 1. Jaké změny, v oblasti sociability a sociálních dovedností, byly pozorovány u dětí z intaktní společnosti v průběhu pobytové akce se zaměřením na canisterapii?*
- 2. Jaké změny, v oblasti sociability a sociálních dovedností, pozorovaly rodiče dětí z intaktní společnosti po návratu jejich dětí zpět domů z pobytové akce se zaměřením na canisterapii?*

3 METODIKA VÝZKUMU

3.1 Metody výzkumu

Výzkumná část diplomové práce byla zpracována za pomoci principů a strategie kvalitativního výzkumu.

Dle Hendla je kvalitativní výzkum proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného lidského či sociálního problému. Výzkumník tvoří komplexní, holistický obraz a analyzuje různé typy textů. Výzkum je prováděn v přirozených podmínkách a informuje o názorech účastníků výzkumu (20).

Další z definic považuje kvalitativní výzkum za přístup využívající principů jedinečnosti, neopakovatelnosti, kontextuálnosti, procesuálnosti a dynamiky. Výzkum využívá kvalitativních metod pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných nebo nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných fenoménů (40).

Kvalitativní přístup můžeme také definovat jako proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat celistvý obraz těchto jevů, který bude založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu (60).

Za přednosti kvalitativního výzkumu lze považovat možnost získat podrobný popis a vhled při zkoumání fenoménu, jedince nebo skupiny (20).

Kvalitativní výzkum využívá induktivní formy vědeckých metod, nejrůznější formy rozhovorů, kvalitativní pozorování a hloubkové studium jednotlivých případů (20).

Cílem kvalitativního výzkumu je získávání popisu zvláštností případů a generování hypotéz (20).

Kvalitativní výzkum je orientován na explodování a plán výzkumu má pružný charakter (20).

3.2 Metodický postup výzkumu

Výzkum pro diplomovou práci byl realizován u dětí z intaktní společnosti, které byly v roce 2012 účastníky pobytové akce se zaměřením na canisterapii pořádané Výcvikovým canisterapeutickým sdružením Hafík, o. s. (1. Dětský canisterapeutický tábor) a jejich rodičů.

Před započatím výzkumu byli všichni respondenti a respondentky poučeni o základních pravidlech týkajících se následujícího výzkumu. Autorka dále respondentky a respondenty informovala o účelu, významu a obsahu výzkumu.

Celý výzkum probíhal během měsíců červenec až září 2012 formou zúčastněného pozorování a hloubkového rozhovoru s dětmi z intaktní společnosti, které se účastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii a formou strukturovaného dotazování rodičů dětí.

Všechny informace a data, které byly získány před a během pobytové akce, byly pořizovány se souhlasem rodičů či zákonných zástupců dětí.

3.3 Charakteristika zkoumaného souboru

Pro účely výzkumu byl využit výzkumný soubor složený z dětí z intaktní společnosti a jejich rodičů.

Prvními respondenty a respondentkami byli děti z intaktní společnosti, které se v roce 2012 zúčastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii, kterou pořádalo Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o. s. Jednalo se o účast na 1. Dětském canisterapeutickém táboře. Tato skupina byla tvořena 12 dětmi.

Druhámi respondentkami a respondenty byli rodiče dětí, které se zúčastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii, kterou pořádalo Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o. s. Tuto skupinu tvořilo 6 rodičů.

3.4 Metody a techniky sběru dat

3.4.1 Zúčastněné pozorování

Při výzkumu byla využita metoda zúčastněného pozorování. Šlo o dlouhodobé a systematické pozorování dětí z intaktní společnosti přímo při pobytové akci se zaměřením na canisterapii.

Pozorování bylo zaměřeno na čtyři oblasti – vztah ke psům, komunikace v kolektivu dětí zdravých, komunikace s dětmi s postižením a zapojení se do programu a aktivit.

Informace, které byly zjištěny o dětech prostřednictvím pozorování, se zapisovaly do předem připravených pozorovacích archů. Záznam o každém dítěti se prováděl na začátku a na konci pobytové akce.

Pozorovací archy vyplňovali společně vedoucí a dobrovolníci se psy z daného oddílu, ve kterém bylo dítě zařazeno během pobytové akce.

Ukázka pozorovacího archu, který se během pobytové akce zaměřené na canisterapii vyplňoval, je přiložena v Příloze č. 1.

3.4.2 Hlubkový rozhovor

V rámci výzkumu byla dále použita metoda hlubkového rozhovoru s dětmi z intaktní společnosti, které se zúčastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii.

Autorka práce se během rozhovoru individuálně dětí dotazovala na předem připravené otevřené otázky, které se týkaly hlavně jejich názoru na kamarády s postižením, kteří se spolu s nimi zúčastnili pobytové akce.

Otázky připravené pro rozhovor s dětmi z intaktní společnosti, které se zúčastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii, jsou zaznamenány v Příloze č. 2.

3.4.3 Strukturované dotazování

Třetí metodou, kterou autorka práce využila při výzkumu ve své diplomové práci, je strukturované dotazování. Tato metoda byla použita u rodičů dětí z intaktní společnosti, které se zúčastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii.

Po skončení pobytové akce proběhlo mezi rodiči dětí strukturované dotazování, které obsahovalo 8 otázek. Toto dotazování bylo zaměřeno na zjištění názoru rodičů na vliv pobytové akce na jejich dítě a na odhalení toho, o čem jejich dítě vyprávělo po skončení pobytové akce.

Otázky připravené pro rodiče dětí z intaktní společnosti, které se zúčastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii, jsou zaznamenány v Příloze č. 3.

3.4.4 Fotodokumentace

Jako doplňující zdroj dat byla v diplomové práci použita metoda fotodokumentace, která zde prezentuje působení pobytové akce se zaměřením na canisterapii na děti z intaktní společnosti.

4 VÝSLEDKY

V této části diplomové práce jsou uvedeny výsledky zúčastněného pozorování dětí a hloubkového rozhovoru vedeného s dětmi z intaktní společnosti, které se účastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii. Dále jsou zde zaznamenány výsledky strukturovaného dotazování rodičů dětí z intaktní společnosti, které se zúčastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii.

4.1 Vyhodnocení zúčastněného pozorování dětí z intaktní společnosti, které se účastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii

Respondentka č. 1: dívka 8 let

Pozorování na začátku pobytové akce

Během pozorování bylo zjevné, že dívka má veliký zájem o kontakt se psy a při setkání s nimi se ke psům chová velmi citlivě.

Již od příjezdu na pobytovou akci se dívka bavila se všemi dětmi z kolektivu ostatních zdravých dětí. Z počátku byla však v komunikaci méně průbojná a spíše naslouchala ostatním.

Při kontaktu s dětmi s postižením je nejistá a neví, jakým způsobem s nimi má správně komunikovat. Komunikaci s těmito dětmi se nebrání, ale sama od sebe jí nenaváže.

Při hraní her a zapojování se do programu není dívka vůdčím typem ve skupině, ale ráda se k ostatním kamarádům přidá a zadané úkoly plní evidentně velice ráda a ochotně.

Pozorování na konci pobytové akce

Na konci pobytové akce je zjevné, že dívka během pobytu získala mnoho nových informací o psech, naučila se, jak se ke psům správně chovat a začala při volných chvílích mezi programem vyhledávat společnost psů.

V kolektivu ostatních zdravých dětí je děvče zdravě sebevědomé a nemá problém komunikovat s každým.

V oblasti komunikace s dětmi s postižením je viditelné značné zlepšení. Dívka si zlepšila své znalosti o lidech s postižením, naučila se, jak k nim má správně přistupovat a nyní nemá problém navázat a vést komunikaci s kamarády s postižením, kteří se spolu s ní zúčastnili pobytové akce.

Při plnění zadaných úkolů a zapojování se do programu je dívka velice motivovaná a veškeré aktivity plní s nadšením.

Respondentka č. 2: dívka 7 let

Pozorování na začátku pobytové akce

Dle pozorování má dívka velice pozitivní vztah ke psům, kteří jsou s ní na pobytové akci. Její chování k nim je velice citlivé a přítomné psy sama od sebe ve volných chvílích vyhledává a kontaktuje.

S komunikací v kolektivu zdravých dětí nemá dívka žádný problém. Při komunikaci je dívka aktivní a zdravě sebevědomá a během kontaktu s ostatními dětmi se děvče chová citlivě a mile.

Navazování kontaktu a komunikace s dětmi s postižením nedělá dívce žádnou potíže. Nedělá rozdíly v tom, zda se kontaktuje s ostatními zdravými dětmi či s dětmi s postižením.

Do připraveného programu se pozorovaná aktivně zapojuje a ráda plní zadané úkoly.

Pozorování na konci pobytové akce

Dívčín vztah ke psům se v průběhu pobytové akce nijak výrazně nezměnil. Její postoj k nim je pozitivní, citlivý a psy i nadále ve volném čase vyhledává a samovolně kontaktuje.

Ve skupině ostatních zdravých dětí a dětí s postižením, které se spolu s dívkou účastnily pobytové akce, se dívka chová zdravě sebevědomě, je komunikativní a kontaktuje se se všemi účastníky.

Při komunikaci s přítomnými dětmi nedělá žádné rozdíly – rozhovor bez problému zahájí či vede jak v kolektivu dětí zdravých, tak v kolektivu kamarádů s postižením.

Do táborových aktivit se ochotně zapojuje a nadšeně plní veškeré připravené úkoly. Ve volných chvílích si sama vymýšlí možnosti, jak se zabavit a motivuje k zapojení i ostatní přítomné děti.

Respondent č. 3: chlapec 12 let

Pozorování na začátku pobytové akce

Pozorovaný chlapec má hned od příjezdu na pobytovou akci zjevně velice pozitivní vztah ke psům. Při kontaktu s nimi se k nim chová mile a zachází s nimi velmi citlivě.

V kolektivu ostatních zdravých dětí se při komunikaci projevuje dominantním způsobem. Chce být ve skupině středem pozornosti a rád se před ostatními dětmi předvádí.

S dětmi s postižením, které jsou na pobytové akci, se nekontaktuje a nekomunikuje se s nimi. Kontakt s nimi se z počátku vyhýbá. Důvod tohoto jeho postoje je zapříčiněn nepochopením postižení.

V průběhu plnění zadaných úkolů a během her je velmi aktivní. Chlapec je hodně soutěživý a jakákoliv neúspěch či prohra ho velice popudí.

Pozorování na konci pobytové akce

Na chlapci je viditelný veliký zájem o problematiku – zajímá se o výcvik psů a o péči o psa. Ve volných chvílích kontaktuje jak samotné psy, tak jejich majitele, aby získal co nejvíce nových informací. Během pobytové akce si díky tomu prohloubil své dosavadní znalosti.

Při komunikaci s ostatními zdravými dětmi je chlapec na konci pobytové akce zdravě sebevědomí a naučil se efektivně pracovat v kolektivu.

V oblasti problematiky osob s postižením je velmi zvědavý a v průběhu konání akce pochopil jednotlivé druhy postižení.

S kamarády s postižením nyní již komunikuje bez větších problémů a při komunikaci v kolektivu více dětí nerozlišuje, zda rozhovor vede s dítětem zdravým či s kamarádem s postižením.

Při plnění úkolů dává prostor i ostatním dětem a již pro něj není tak důležité konečné umístění v dané aktivitě. I nadále je během programu činný a rád se zapojuje do každé nachystané aktivity.

Respondent č. 4: chlapec 11 let

Pozorování na začátku pobytové akce

Jeho vztah ke všem přítomným psům na pobytu je na první pohled velice citlivý a pozitivní. Již od příjezdu na pobytovou akci vyhledává co nejčastější kontakt s nimi a vše okolo psů ho velice zajímají.

V kolektivu ostatních zdravých dětí je chlapec spíše submisivnější. Ke komunikaci ve skupině vyhledává především podobné typy dětí, jako je on (tedy také submisivnější).

Pokud už pozorovaný začne komunikovat s ostatními dětmi z kolektivu, tak nerozlišuje, zda se jedná o kamaráda zdravého či s nějakým typem postižení. Kontakt s dětmi s postižením mu nedělá žádný problém.

Z připravovaného programu je nadšený a ochotně se zapojuje do všech naplánovaných aktivit a her.

Pozorování na konci pobytové akce

U chlapce i nadále přetrvává velmi citlivé zacházení a chování ke psům. Během pobytové akce si zlepšil své znalosti a začal se zajímat o to, jak správně vychovávat a cvičit psa.

Při programu i ve volných chvílích se kontaktuje se všemi přítomnými dětmi na pobytu. Bez větších problémů komunikuje jak s kolektivem dětí zdravých, tak s dětmi s postižením. Všechny kamarády vnímá na stejné úrovni a nedělá mezi nimi žádné rozdíly.

Do řešení připravených úkolů se zapojuje nadšeně a snadno se nechá namotivovat k hraní veškerých her. V nachystaném programu má chlapec vždy největší radost z jakkoliv aktivity s pejsky.

Respondentka č. 5: dívka 6 let

Pozorování na začátku pobytové akce

Přítomnost psů na pobytu není pro dívku na počátku akce prioritou. Ke psům má neutrální postoj. Pokud se dělá nějaká aktivita se psy či je dívka vyzvána ke kontaktování psa, tak se zapojí, ale samovolně ne.

V kolektivu zdravých dětí se dívka kontaktuje a komunikuje s kamarády ve své věkové skupině. Zde je komunikace výborná a dívce nedělá žádné potíže. Dětem starším, než je ona, se dívka při komunikaci straní.

Pokud se jedná o komunikaci s dětmi s postižením, tak děvče tyto děti zatím vůbec nevyhledává a při společných aktivitách se snaží vyhýbat kontaktu s nimi. Je na ní vidět, že neví, jak se k těmto kamarádům chovat a proto se raději přímému setkání s nimi straní.

Z připraveného programu a aktivit je dívka prozatím méně nadšená a raději by si šla povídat či hrát s kamarádkami na chatku.

Pozorování na konci pobytové akce

Dívka již nyní sama ve volných chvílích mezi programem aktivně vyhledává přítomnost psů. Má však mezi psy vybrané jedince, které preferuje a ostatních psů si nevšímá.

V kolektivu ostatních zdravých dětí děvče velice aktivně komunikuje a upoutává na sebe pozornost. Během kontaktování se s dalšími účastníky pobytové akce je velice rozjívená a ostatní zdravé děti navádí ke „špatnostem“.

Komunikaci s dětmi s postižením stále sama od sebe nevyhledává, ale během oddílového programu a při pobídnutí od vedoucích se snaží kamarádům s postižením pomoci.

Do připraveného programu se dívka zapojuje s nadšením a při plnění úkolů je velice aktivní.

Respondentka č. 6: dívka 9 let

Pozorování na začátku pobytové akce

Ohled od začátku pobytové akce dívka velice aktivně vyhledává společnost zúčastněných psů. Kontaktuje se se všemi psy (i mimo svůj oddíl) a je na ní vidět veliký zájem.

Při komunikaci v kolektivu dalších zdravých dětí se nestrání žádné věkové skupině. Pokud vidí, že někdo z mladších kamarádů potřebuje pomoci, ochotně sama od sebe tyto děti podporuje.

V oblasti komunikace s dětmi s postižením je viditelné, že dívka zná jednotlivé typy postižení a už se s dětmi s postižením před pobytovou akcí někdy setkala. V případě potřeby pro ni není potíží někomu z těchto kamarádů pomoci.

I když je dívka na pobytové akci podobného typu již po několikáté, veškeré hry i úkoly jí nadchly a bez problému se zapojuje. Při aktivitách je jednou z vůdčích osob v oddíle.

Pozorování na konci pobytové akce

Děvče se viditelně velmi zajímá o péči, chov a výchovu pejsků. K přítomným psům se chová velmi citlivě. Ve svém volném čase i během oddílového programu se snaží být co nejvíce v kontaktu s nimi.

V oddíle je děvče velkou oporou týmu. Snaží se pomáhat mladším a slabším kamarádům.

Během komunikace s ostatními kamarády (zdravými i s postižením) nedělá žádné rozdíly. Baví se se všemi účastníky pobytové akce.

Přítomným dětem s postižením pomáhá v nesnázích a ochotně se zapojuje do péče o ně.

Při hrách, aktivitách a plnění úkolů je dívka trochu více soutěživá a snaží se oddíl motivovat k lepším výkonům. Z programu je nadšená a ráda se zapojuje do veškerých aktivit.

Respondentka č. 7: dívka 11 let

Pozorování na začátku pobytové akce

Její vztah ke psům je hned od příjezdu na pobytovou akci velmi kladný. Má zájem o všechny přítomné psi, vyhledává kontakt s nimi a nabízí jakoukoliv pomoc s péčí o ně. Dívka se velice zajímá i o praktikování canisterapie.

Komunikace s ostatními kamarády z kolektivu zdravých dětí je výborná. Při rozhovorech se nikomu nevyhýbá – komunikaci dívka aktivně navazuje se všemi účastníky pobytové akce. V oddíle ochotně nabízí pomoc mladším dětem a je celkovou oporou týmu.

S dětmi s postižením se dívka kontaktuje a komunikuje s nimi bez větších problémů. Sama od sebe se zajímá o různé druhy postižení a informuje se o tom, jak by mohla kamarádům pomoci. Během oddílové činnosti se děvče zastává kamarádů s postižením.

Dívka ráda pomáhá s přípravou různých aktivit a her. Do veškeré činnosti se zapojuje s nadšením a západem. Během her a plnění úkolů pomáhá mladším a slabším kamarádům.

Pozorování na konci pobytové akce

Ve volném čase dívka ráda pomáhá s péčí o přítomné pejsky (asistence psovodům při venčení a krmení, zajišťování čerstvé vody pro pejsky, pomoc s úpravou srsti psů, aj.). Velice se zajímá o správný způsob výchovy a péče o psy. S nadšením se zapojuje do veškerého programu s pejsky.

Dívka se kontaktuje se všemi dětmi přítomnými na pobytové akci. Nedělá rozdíly v tom, zda komunikuje s ostatními dětmi z intaktní společnosti či s kamarády s postižením. Přetrvává její postavení jako opory týmu a ochotně se vším kamarádům v každé situaci pomáhá. Nadále se při aktivitách a hrách zastává mladších a slabších dětí.

Do připraveného programu a aktivit se dívka zapojuje stále s nadšením a zájmem. V hrách a soutěžích jí nejde o konečné umístění, ale o to, aby si aktivitu všichni účastníci užili.

Respondentka č. 8: dívka 7 let

Pozorování na začátku pobytové akce

Dle pozorování je zjevné, že dívka má pozitivní vztah ke psům, chová se k nim mile a citlivě. Ve volném čase aktivně vyhledává přítomnost psů.

Při kontaktu s ostatními kamarády z kolektivu zdravých dětmi je spíše submisivnější. Má evidentně obavu z možných chyb. Komunikaci zatím dívka vede spíše s dětmi ve své věkové skupině. V oddíle se drží stranou a spíše naslouchá ostatním.

Kontaktu a komunikaci s dětmi s postižením se děvče zatím straní. Není si jistá, jak se má k těmto dětem chovat a jak by s nimi měla mluvit.

Připravený program jí baví a nadšeně se zapojuje do připravených aktivit a úkolů. Při pobídnutí ze strany vedoucího se snaží při řešení úkolů spolupracovat i s dětmi s postižením, ale je v této oblasti nejistá a potřebuje velikou oporu od svého okolí.

Pozorování na konci pobytové akce

Dívka sama aktivně vyhledává přítomnost psů, jak ve svých volných chvílích, tak i během připraveného programu. Velice jí baví pomáhat psovodům s péčí o jejich psi (krmení a česání pejsků).

Během pobytové akce se velice zlepšila její komunikace jak s dětmi z intaktní společnosti, tak s dětmi s postižením.

V kolektivu zdravých dětí se již baví se všemi účastníky pobytové akce a nerozlišuje jejich věk, tak jako při příjezdu.

Dívka začala sama vyhledávat společnost kamarádů s postižením a ochotně nabízí svou pomoc při péči o ně. Při komunikaci s nimi nemá již žádné zábrany a od vedoucích se snaží získat co nejvíc informací o jednotlivých typech postižení.

Všechny připravené hry a úkoly plní s velikým nadšením a nebojí se vyzkoušet nové věci. Při společném oddílovém plnění aktivit ráda pomáhá kamarádům s postižením.

Respondent č. 9: chlapec 12 let

Pozorování na začátku pobytové akce

Chlapec psy sám vyhledává a kontaktuje, ale ve volných chvílích nejsou prioritním objektem jeho zájmu. Chová se k nim velmi mile a přátelsky, v programu s nimi je velice aktivní.

S komunikací v kolektivu ostatních zdravých dětí nemá žádný větší problém. Kontaktuje se spíše s chlapci v jeho věkové skupině, ale komunikaci s ostatními dětmi se nevyhýbá.

Kontakt s dětmi s postižením účelně samovolně nevyhledává, ale při pobídnutí kamarádovi rád pomůže. Při společných aktivitách je k dětem s postižením tolerantní.

Chlapec se aktivně zapojuje do veškerého připraveného programu a do plnění zadaných úkolů. Ve skupině se projevuje jako velmi soutěživý typ.

Pozorování na konci pobytové akce

Ve vztahu ke psům u chlapce během pobytové akce žádné výrazné změny nenastaly. Stále psy sám od sebe vyhledává a kontaktuje, ale ve volných chvílích nejsou jeho prioritou a spíše se zdržuje s kamarády. Aktivity se zaměřením na získávání nových informací o psech ho však velice baví a zajímají.

Ve skupině ostatních dětí se začal více projevovat jako týmový hráč. Motivuje kamarády k zvládnutí činností. Mladším a slabším účastníkům pobytu při potížích rád pomůže.

S dětmi s postižením již chlapec bez problému komunikuje, při společné práci je dokáže podpořit a nadále je k nim velice tolerantní. Své kamarády s postižením se snaží zapojovat i do činností, které sám vymyslí.

Do veškerého programu se chlapec i nadále zapojuje velice aktivně a s viditelným nadšením. Již mu nejde jen o úspěch jeho samotného, ale snaží se k lepšímu výkonu povzbudit celý tým.

Respondentka č. 10: dívka 9 let

Pozorování na začátku pobytové akce

Již od svého příjezdu na pobytovou akci dívka sama aktivně vyhledává kontakt se psy. Při setkání s nimi je k nim velice přátelská a citlivá.

V kontaktu a komunikaci s ostatními dětmi z kolektivu dětí z intaktní společnosti je dívka spíše zdrženlivější. Ke komunikaci vyhledává spíše účastníky z řad vedoucích a psovodů.

V přítomnosti dětí s postižením se dívka zatím moc nezdržuje. Je na ní vidět nejistota při setkání s nimi. Při společné práci v oddíle se kamarádům s postižením spíše vyhýbá.

Dívku je třeba k zapojení se do oddílového programu a do plnění úkolů více namotivovat – jinak se drží stranou a spíše sleduje dění okolo sebe. Do společných her s kamarády se zatím nezačleňuje.

Pozorování na konci pobytové akce

Dívčin vztah k přítomným psům zůstal po celou dobu pobytové akce velice pozitivní. Na konci pobytové akce je znát, že dívka během pobytu získala mnoho nových znalostí o psech a naučila se, jak se ke psům správně chovat.

V rámci komunikace ve skupině ostatních zdravých dětí je dívka značně otevřenější než na počátku pobytové akce. Již se zapojuje do aktivit společně s ostatními dívkami v její věkové skupině.

Kamarádům s postižením se snaží v případě potřeby pomáhat a je k nim velice vnímavá. Při oddílové činnosti již samovolně (bez pobízení od vedoucího) nabízí pomoc dětem s postižením a napomáhá s péčí o ně.

Během programu, aktivit a her je dívka značně aktivnější než na počátku pobytové akce.

Respondentka č. 11: dívka 7 let

Pozorování na začátku pobytové akce

Po příjezdu na pobytovou akci dívka psy kontaktuje samovolně zatím pouze při náhodném setkání a při pobídnutí. Do programu a aktivit s pejsky se však zapojuje s nadšením.

Ve skupině ostatních zdravých dětí je dívka velice komunikativní a přátelská. Při kontaktu s děvčaty ve stejné věkové skupině jako je ona, se na sebe snaží upoutávat pozornost.

V kolektivu kamarádů s postižením je dívka přátelská a zvědavá. Komunikaci s nimi se nebrání, ale z důvodu neznalosti, jak se k těmto dětem správně chovat, s nimi zatím nezačne mluvit sama od sebe.

Během plnění úkolů a zapojování se do aktivit je děvče velice aktivní a nebrání se žádné činnosti.

Pozorování na konci pobytové akce

Na konci pobytové akce již dívka vyhledává kontakt se psy i ve svém volném čase mezi programem. Během aktivit zaměřených na psy se dívka snaží získat co nejvíce informací a znalostí týkajících se péče o psy a správného chování ke psům.

Dívčino chování ve skupině dětí zdravých se nijak výrazně nezměnilo. Je stále velice komunikativní a ráda navazuje nové kamarádké vztahy. Nyní se již nesnaží o upoutávání pozornosti na svou vlastní osobu.

Při kontaktu s kamarády s postižením je znát, že dívka během pobytové akce získala mnoho informací o tom, jak přistupovat k lidem s postižením. S dětmi již bez problému komunikuje a nedělá jí žádný problém navázat s nimi kontakt.

Úkoly i nadále plní s nadšením a zapojuje se do každé připravené aktivity. Během her se snaží ostatní kamarády motivovat k co nejlepšímu výkonu.

Respondent č. 12: chlapec 11 let

Pozorování na začátku pobytové akce

Chlapec měl již od příjezdu velmi pozitivní vztah ke všem přítomným pejskům. Psy sám od sebe vyhledává a kontaktuje, ale ve volných chvílích pro něj nejsou prioritou.

S komunikací v kolektivu ostatních dětí z intaktní společnosti nemá žádný problém. Kontaktuje se se všemi přítomnými dětmi a rád se společně s nimi zapojuje do každé činnosti.

Při komunikaci s dětmi s postižením je pozorný a snaží se všem v případě potřeby pomoci. Kontakt s nimi se nestrání, naopak se je snaží více zapojit do kolektivu ostatních účastníků pobytové akce.

Připraveného programu se účastní s nadšením a aktivně. Do her a řešení zadaných úkolů se od začátku snaží zapojovat celý oddíl (i mladší kamarády a děti s postižením). Je velkou oporou pro celý oddíl.

Pozorování na konci pobytové akce

Při pobídnutí ze strany psovoda rád pomáhá s péčí o přítomné pejsky (pomoc při krmení a venčení). Během programu s pejsky se zajímá o správný způsob výchovy a výcviku psů. O volných chvílích pro něj psy však i nadále nejsou prioritou.

Chlapec se kamarádí se všemi dětmi, které jsou přítomny na pobytové akci. Nedělá rozdíly, zda komunikuje s ostatními kamarády z kolektivu dětí z intaktní společnosti či s kamarády s postižením.

Během společné práce dokáže podpořit všechny přítomné kamarády a v případě nezdaru je k nim velice tolerantní. Účastníky pobytové akce se snaží zapojovat i do činností, které sám vymyslí.

Do plnění úkolů a aktivit se chlapec zapojuje stále s nadšením a zájmem. Přetrvává jeho postavení jako opory oddílu a ochotně kamarádům se vším v každé situaci pomáhá.

4.2 Vyhodnocení hloubkového rozhovoru vedeného s dětmi z intaktní společnosti, které se zúčastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii

1. Po kolikáté jsi byl(a) na této pobytové akci?

Sedm dětí z intaktní společnosti, se kterými byl veden rozhovor, se pobytové akce se zaměřením na canisterapii zúčastnilo poprvé, čtyři děti podruhé a jeden chlapec se akce tohoto zaměření zúčastnil již potřetí.

2. *Jak moc se Tvoji kamarádi s postižením podobali nebo lišili od ostatních zdravých kamarádů na pobytové akci? A to sice v tom:*

a) Jak se chovali?

Čtyři z dvanácti dotazovaných dětí měly pocit, že kamarádi s postižením se v chování nijak extrémně neodlišují od ostatních zdravých kamarádů, kteří se účastnili pobytové akce.

Šesti dotazovaným se zdálo, že se od nich kamarádi s postižením v chování odlišují.

Zbylé dvě děti z intaktní společnosti, se kterými byl veden rozhovor, říkaly, že někteří kamarádi se chovali obdobně jako jejich zdraví kamarádi, ale někteří naopak velice odlišně. Záleželo prý na tom, jaké postižení daný kamarád měl.

b) Jak jim šlo plnění úkolů na pobytové akci?

Polovina dotazovaných dětí odpověděla, že podle jejich názoru kamarádi s postižením plnili zadané úkoly stejně dobře jako oni. Zapojovali se do všech her a činností, všechny úkoly splnili bez větších problémů a své postižení nebrali nikdy jako překážku. Naopak se často při plnění úkolů v oddíle snažili o něco více než ostatní kamarádi bez postižení.

Dalších pět dětí, se kterými byl veden rozhovor, mělo pocit, že některé úkoly plnili kamarádi s postižením bez větších problémů, ale některé úkoly, prý bohužel díky svému postižení nezvládali.

Poslední dotazovaný účastník pobytové akce odpověděl, že podle něj bylo plnění úkolů pro kamarády s postižením o něco složitější než pro něj a jeho zdravé kamarády. Z tohoto důvodu prý kamarádi s postižením plnili zadané činnosti většinou trochu odlišně.

Všechny děti z intaktní společnosti se však nakonec shodly, že každý kamarád s postižením se při plnění úkolů a zvládání zadaných činností velice snažil, aby vše

dobře zvládl. V případě, kdy kamarádi s postižením danou aktivitu sami nezvládali, tak jim stačilo trochu pomoci a každý zadaný úkol společně s ostatními účastníky pobytové akce zvládli.

c) Jak jim šlo navazování kamarádství s ostatními dětmi na pobytové akci?

Dvě třetiny z celkového počtu dotazovaných dětí (8 dětí) odpovědělo, že si myslí, že kamarádi s postižením žádný problém se zařazením se do kolektivu ostatních dětí neměli. Sledovaly, že děti s postižením si hned během prvního dne pobytu našly mezi účastníky nějaké kamarády (ať už z chatky či oddílu) a nedělalo jim to žádné velké potíže. Navazování přátelství mezi účastníky prý pak pokračovalo i nadále během celé pobytové akce.

Další tři děti v rozhovoru uvedly, že se jim zdálo, že pro kamarády s postižením bylo hledání kamarádů složitější než pro ně. Říkaly, že si všimly, že dětem s postižením hledání kamarádů na pobytové akci trvalo delší dobu, ale po pár dnech měl prý na akci kamaráda každý.

Poslední, dvanáctý, účastník z intaktní společnosti odpověděl, že se mu zdálo, že někteří kamarádi s postižením neměli vůbec žádný problém si mezi účastníky pobytové akce kamarády nalézt ihned po příjezdu, ale některým to prý trvalo o něco déle.

Všechny dotazované děti z intaktní společnosti měly pocit, že děti s postižením si asi nejrychleji našly kamarády mezi spolubydlícími na chatce a až poté se pomalu začínaly poznávat a kamarádit i s ostatními účastníky pobytové akce.

3. Když jsi během pobytové akce pracoval(a) s kamarádem s postižením při plnění některého ze zadaných úkolů (ve dvojici, ve trojici apod.), jaké to pro tebe bylo?

Deset dětí se při rozhovoru vyjádřilo, že možnost pracovat s kamarády s postižením během pobytové akce pro ně bylo zcela zajímavé. Byly rády, že jim mohou při plnění úkolů a zadaných činností pomáhat, dělat pro své kamarády dobré

skutky a velice je to bavilo. Ostatní dvě děti společnou práci s kamarádem s postižením zhodnotily jako občas zajímavou, ale někdy i až nudnou (dle činnosti, kterou s kamarádem zrovna vykonávaly).

Když se dotazované děti z intaktní společnosti zamýšlely nad tím, zda pro ně byla práce s kamarádem s postižením obtížná, sedm z nich pocíťovalo, že to pro ně bylo celkem snadné – neměly problém s tím, aby kamarádovi s čímkoliv pomohly.

Naopak pro dva účastníky pobytové akce byla spolupráce s kamarádem s postižením spíše obtížná a to z důvodu, že se nikdy předtím s lidmi s postižením nesetkali a nebyli si jistí, jak se ke kamarádům s postižením chovat. Oba dotazovaní však během rozhovoru uvedli, že v průběhu pobytové akce získali mnoho zkušeností, které jim následnou spolupráci s kamarády s postižením při plnění úkolů usnadňovaly.

Zbylé tři děti z intaktní společnosti při rozhovoru zhodnotily spolupráci s kamarády s postižením jako někdy celkem snadnou, ale občas naopak i velmi obtížnou. Vždy prý záleželo na zadaném úkolu, který spolu měli plnit.

Každé z dvanácti dotazovaných dětí bylo ovšem nakonec velice rádo, že se mohlo pobytové akce se zaměřením na canisterapii zúčastnit a mohlo díky tomu spolupracovat s kamarády s postižením při plnění zadaných úkolů.

4. Jaké bylo chování vedoucích k dětem s postižením v porovnání s chováním k ostatním dětem na pobytové akci?

Všechny dotazované děti z intaktní společnosti při rozhovoru uvedly, že v průběhu pobytové akce nepozorovaly žádné odlišnosti v chování a v přístupu vedoucích vůči nim a vůči dětem s postižením.

Dle jejich názoru měly všechny zúčastněné děti (jak oni, tak kamarádi s postižením) za úkol plnit stejné aktivity, musely dodržovat stejná pravidla a vedoucí na ně měli stejné požadavky.

5. *Máš pocit, že Tě přítomnost kamarádů s postižením na pobytové akci něčím obohatila, něco nového ses od nich naučil(a)?*

Všech dvanáct dětí z intaktní společnosti, které se zúčastnily pobytové akce, a byl s nimi veden rozhovor, při odpovídání na tuto otázku potvrdilo, že si uvědomují, že je účast na této akci nějakým způsobem obohatila novými zkušenostmi a znalostmi, které by asi jinde jen tak nezískaly.

Většina dětí udávala, že před touto pobytovou akcí, zatím ještě neměly nikdy možnost přímého kontaktu s lidmi s postižením. Byly proto moc rády, že se mohly s dětmi s postižením na této pobytové akci setkat a měly díky tomu možnost si mezi nimi najít nové kamarády. Prostřednictvím účasti na této akci zjistily, jak se mají správně chovat k lidem s postižením a jak jim mohou pomoci při zvládnutí jejich běžných denních činností.

Pomocí každodenního kontaktu s kamarády s postižením a díky společnému plnění úkolů, se děti z intaktní společnosti dozvěděly i mnoho nových a zajímavých informací, získaly mnoho cenných zkušeností a naučily se pracovat s lidmi s postižením.

Děti během odpovídání na tuto otázku udávaly, že za velký přínos a obohacení považují i zjištění toho, co vše jejich kamarádi s postižením zvládají a umějí i přes svůj handicap.

6. *Když bys něčemu v chování svého kamaráda s postižením nerozuměl(a) nebo Ti jeho chování připadalo divné, jak bys to řešil(a)?*

Tři čtvrtiny z celkového počtu dotazovaných dětí (9 dětí) se shodlo, že by se na danou nejasnost došlo zeptat určitě někoho z vedoucích. Jako důvod svého rozhodnutí udávaly, že vedoucí toho o dětech, které jsou na pobytové akci, určitě hodně vědí, a proto by jim byli schopni pomoci a poradit. Dále poukazovaly na to, že vedoucí mají určitě již mnoho zkušeností s prací s lidmi s postižením a dokonce jim i sami na začátku

pobytové akce říkali, že když nebudou čemukoli v chování svého kamaráda s postižením rozumět, tak ať se jich zeptají.

Pokud by to bylo možné (z důvodu kamarádova postižení), tak další dvě děti, které se účastnily rozhovoru, by se na vzniklé nejasnosti zeptaly přímo daného kamaráda s postižením, o kterého by se jednalo. Podle nich je to nejsnazší a nejrychlejší varianta, jak získat informace přímo o daném člověku.

Poslední dívka z intaktní společnosti, se kterou byl dělán rozhovor, by se nejdříve došla poradit s někým z ostatních kamarádů, kteří se účastnili pobytové akce a až poté, kdyby jí kamarádi nebyli schopni pomoci či poradit, by situaci řešila s někým dalším (třeba s vedoucím).

4.3 Vyhodnocení strukturovaného dotazování použitého u rodičů dětí z intaktní společnosti, které se zúčastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii

1. O čem Vaše dítě po pobytové akci vyprávělo?

Všichni rodiče uvedli, že jejich děti po skončení pobytové akce asi nejvíce vyprávěly o pejscích a aktivitách, které s nimi prožily.

Dále děti rodičům povídaly o zážitcích s kamarády, o tom, jak pomáhaly kamarádům s postižením a že se díky pobytové akci naučily spoustu nových věcí o těchto kamarádech.

Rodiče také dále odpovídali, že po skončení pobytové akce se od svých dětí postupně dozvídali i informace o celodenním výletě a náplni jednotlivých dnů na pobytové akci - výroba dárečků (pohled pro rodiče vyráběný ubrouskovou technikou, práce s fimo hmotou, kreslení na trička), celotáborová hra, pečení chleba, návštěva divadla na táboře a jiné činnosti.

V neposlední řadě si některé z dětí velmi chválily i stravu podávanou při pobytové akci.

2. *Bylo něco, co se Vašemu dítěti zvláště líbilo?*

Odpovědi u této otázky se velmi podobaly odpovědím u otázky číslo 1.

Dětem se dle rodičů velmi líbila možnost celodenního kontaktu se psy a příležitost dozvědět se mnoho nových informací o práci a způsobu zacházení s těmito čtyřnohými kamarády.

Děti si dále moc užívaly hry, které během pobytové akce měly možnost hrát a velice si po návratu domů pochvalovaly celotáborovou hru zaměřenou na poznávání života na statku.

Rodiče v odpovědích uváděli, že jejich děti byly velice rády, že si na pobytové akci našly nové kamarády a naučily se, jak správně mají pomáhat ostatním kamarádům s postižením při zvládnání činností běžného dne a při plnění táborových úkolů.

3. *Bylo něco, co se Vašemu dítěti zvláště nelíbilo, na co si stěžovalo?*

Všichni rodiče dle vyprávění svých dětí usoudili, že si jejich děti celou pobytovou akci určitě velice užily a neuvědomují si nic, na co by si jejich děti stěžovaly.

Jedinou negativní věcí, o které se některé děti rodičům po skončení pobytové akce zmínily, byly občasné neshody, které vznikly se spolubydlícími na chatce. Tyto neshody prý ale v žádném případě nezměnily nic na tom, že se dětem na pobytové akci velice líbilo a hned by vrátily zpět mezi kamarády.

4. *Zmínilo se Vaše dítě o psech? Pokud ano, v jakém smyslu (příznivý x nepříznivý)?*

Všech šest respondentů a respondentek shodně uvedlo, že jejich děti po pobytové akci o pejscích vyprávěly velice dlouho a vždy jen v pozitivním smyslu.

Děti svým rodičům ihned po návratu z akce povídaly, jací pejsci s nimi na pobytu byli, jak se všichni jmenovali, jací z nich s nimi byli v oddíle, co byli za rasu a co vše uměli. Toto vyprávění o pejscích se znovu opakovalo hned po té, co dětem přišly fotografie z tábora a děti rodičům popisovaly všechny pejsky dle fotografií.

Dále se rodičům zmiňovaly o tom, jaké s pejsky hrály hry (s pejsky běhaly štafety, slalom, dělaly jim ze sebe tunel a překážky, malými pejsky si nechávaly „namasírovat“ záda a nakonec z nich pejsci sbírali piškoty).

Rodiče se dále po návratu dětí domů z pobytové akce dozvěděli mnoho informací o tom, jak se o pejska správně starat, jak ho krmit a hlavně, jak se k pejskovi správně chovat.

5. *Jak Vy sami jakožto rodiče tuto pobytovou akci hodnotíte, jaké změny a vliv jste na dítěti pozorovali v jednotlivých oblastech po návratu domů?*

a) Komunikace

Většina rodičů v odpovědích udávala, že jejich děti se po pobytové akci „rozpovídaly“ díky své touze vyprávět všem lidem z jejich okolí veškeré zážitky, které prožily během pobytové akce, i přes to, že některé z nich před táborem moc komunikativní a otevřené vůči svému okolí nebyly.

Dle rodičů získaly jejich děti větší sebedůvěru při komunikaci a navazování nových vztahů.

b) Motivace k pohybu

Vzhledem k tomu, že podle rodičů byly všechny děti již před pobytovou akcí dostatečně aktivní, tak se v této oblasti po návratu dětí domů víceméně nic zásadního nezměnilo.

c) Vztah ke zvířatům a zacházení s nimi

Děti díky načerpaným informacím a zkušenostem, které získaly během pobytové akce, dávaly po návratu domů rodičům a ostatním příbuzným mnoho rad, jak se správně chovat ke zvířatům a jak se o ně vhodně starat. Tyto informace pak dále předávaly i mezi své kamarády.

U většiny z dětí se podle jejich rodičů po návratu domů zvýšil zájem o zvířata, která mají doma – chtějí se jim více věnovat, starat se o ně, pomáhat s jejich venčením (či čištěním „domečku“) a krmením.

d) Zájem o zvířata

Děti, které doma doposud neměly pejska, začaly po návratu domů z pobytové akce přemlouvat své rodiče, aby jim pejska pořídili.

U dětí, které již doma či u příbuzných pejska měly, se zvýšil jejich zájem o péči o něj.

e) Sociabilita a sociální dovednosti

Rodiče mají dojem, že se jejich děti zlepšily v navazování a udržení kontaktu s lidmi – snadněji teď navazují vztah s novými kamarády.

Pociťují, že jsou jejich děti samostatnější a mají větší sebedůvěru při vykonávání jakékoli činnosti.

Jedna maminka uvedla, že jejich dcera přestala být po návratu domů z pobytové akce „plachá“ a začala se začleňovat do kolektivu ostatních dětí, což jí dělalo před účastí na pobytové akci problém.

6. O kterých dětech Vaše dítě vyprávělo?

Dle odpovědí prý děti rodičům doma vyprávěly asi nejvíce o kamarádech s postižením. Bylo to pro ně něco nového - mnohé z nich se s kamarádem s postižením díky pobytové akci potkaly úplně poprvé a zde měly najednou možnost být s nimi v celodenním kontaktu. Vyprávěly, co měli kamarádi za postižení a jak jim oni pomáhaly při plnění úkolů.

Dále děti rodičům samozřejmě povídaly i o kamarádech z chatky, z oddílu a při prohlížení zaslaných fotografií z tábora se rodiče dozvěděli informace víceméně o všech dětech, které byly na pobytové akci.

7. Nastaly nějaké změny v chování Vašeho dítěte?

Děti mají nyní dle rodičů větší sebedůvěru, sebejistotu, jsou samostatnější a více komunikují se svým okolím.

Další změny nastaly hlavně v chování k domácím zvířatům – děti o ně mají větší zájem a chovají se k nim ohleduplněji.

8. Jak celkově hodnotíte tuto pobytovou akci z pohledu vlivu na Vaše dítě?

Všech šest rodičů, kteří odpovídali na tuto otázku, ohodnotili pobytovou akci se zaměřením na canisterapii velmi pozitivně. Udávají, že dětem značně prospělo jejich odloučení od rodičů a ostatních blízkých příbuzných a tím se staly samostatnějšími v péči o svou vlastní osobu.

Rodiče oceňují, že děti si z pobytové akce odvezly mnoho krásných vzpomínek, zážitků a zkušeností.

Neméně kladně hodnotí rodiče příležitost, že se jejich děti mohly na pobytové akci setkat s kamarády s postižením. Zúčastněné děti se dozvěděly nové informace,

získaly všeobecně znalosti o postižení a hlavně se naučily, jak mohou těmto kamarádům s postižením nejlépe pomoci.

5 DISKUZE

Cílem diplomové práce bylo popsat změny v oblasti sociability a sociálních dovedností u dětí z intaktní společnosti a to v průběhu realizace pobytové akce se zaměřením na canisterapii (1. Dětský canisterapeutický tábor).

Jako výzkumnou otázku jsem si stanovila, zdali má pobytová akce se zaměřením na canisterapii vliv na změny v oblasti sociability a sociálních dovedností u dětí z intaktní společnosti?

Dále byly definovány dvě dílčí výzkumné otázky. První otázka se ptá: „Jaké změny, v oblasti sociability a sociálních dovedností, byly pozorovány u dětí z intaktní společnosti v průběhu pobytové akce se zaměřením na canisterapii?“ Druhá dílčí výzkumná otázka zní: „Jaké změny, v oblasti sociability a sociálních dovedností, pozorovaly rodiče dětí z intaktní společnosti po návratu jejich dětí zpět domů z pobytové akce se zaměřením na canisterapii?“

Výzkum byl realizován metodou zúčastněného pozorování a to ihned po příjezdu dětí z intaktní společnosti na pobytovou akci. Děti byly pozorovány během celého dne - při plnění úkolů z připraveného programu, kontaktu se psy, ve svém volném čase či při pobytu na chatkách. Pro doplnění výzkumu byl ke konci pobytové akce s dětmi veden rozhovor a po skončení akce probíhalo dotazování rodičů.

Z předchozích let, kdy se pobytové akce konaly, je zjevné, že tento typ akcí není vhodný pro každé dítě. Proto je třeba během pobytových akcí provádět výzkumy, které následně podpoří rozhodování při výběru dětí na příští ročník. S tímto tvrzením se ztotožňuje i Věra Tichá, která uvádí, že cílem výzkumu je zhodnotit vliv pobytové akce na změnu zdravotně sociálního stavu dítěte (65).

Důležitou součástí pobytových akcí je i indikace canisterapie, za jejíž odborné provedení zodpovídá Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík jehož canisterapeutické týmy (dobrovolník a jeho pes) prošly výcvikem a úspěšně absolvovaly zkoušky canisterapeutických týmů. Tichá udává, že je zřejmé, že kontakt dětí se psem slouží na pobytové akci jako zdroj emočně libých pocitů, podporuje

zlepšení komunikace, snazší adaptaci na pobyt v novém neznámém prostředí, zvýšení sociálního citění a rozvoj sociálních dovedností (65).

Ve výsledcích výzkumu diplomové práce jsou vidět zjevné pozitivní účinky pobytové akce na děti z intaktní společnosti, které se tohoto pobytu zúčastnily. Děti v průběhu této akce získaly mnoho nových znalostí, sociálních kontaktů a akce pro ně byla zdrojem pro rozvoj jejich sociálních dovedností.

První oblastí, ve které byl na dětech z intaktní společnosti znatelný pokrok prostřednictvím pobytu na akci se zaměřením na canisterapii, byl jejich vztah ke psům.

U dětí se během akce celkově zvýšil zájem o kontakt se psy. Ke konci pobytu vyhledávala většina dětí z intaktní společnosti přítomnost psů i během svého volného času mezi programem.

Děti získaly nové znalosti týkající se péče, výchovy a výcviku psa či si své dosavadní znalosti, se kterými přijely na pobytovou akci, výrazně prohloubily.

Děti se díky programu zaměřenému na prevenci úrazů způsobených psy naučily, jak se bezpečně a správně chovat k psům (cizím i vlastním) a jak předcházet úrazům způsobených psem.

Během pobytové akce se děti zdokonalily v péči a výcviku psa a některé z nich se zapojily i do každodenní péče o psa a venčení přítomných pejsků a tím si osvojily podrobné znalosti o kynologii.

Tyto výsledky se ztotožňují s cíli pobytových akcí se zaměřením na canisterapii. Jedním z podstatných cílů canisterapeutických pobytových akcí je budování pozitivního vztahu dětí ke psům. Děti jsou motivovány a vedeny ke správnému zacházení se psy, učí se psům rozumět, odbourává se jejich strach a ostych. Zároveň jsou děti seznámeny s bezpečným a zodpovědným přístupem ke psům (7).

Rodiče dětí následně při dotazování zhodnotili, že děti načerpané znalosti a dovednosti uplatňovaly i po příjezdu domů z pobytu. Dávaly svému okolí rady, jak správně o psy pečovat a jak se k nim mají správně chovat. Děti, které doma neměly žádné zvířátko, tak rodiče začaly přemlouvat ke koupi živého kamaráda.

V průběhu pobytové akce nastaly u dětí značné změny i v oblasti komunikace a kontaktu s ostatními dětmi z intaktní společnosti. Děti se začaly v kolektivu ostatních

chovat sebevědoměji, staly se samostatnějšími a spolehlivějšími. Nedělalo jim obtíž navázat komunikaci s kýmkoli z ostatních kamarádů – nerozlišovaly věk ani pohlaví.

Při plnění kolektivních úkolů se z dětí z intaktní společnosti stávala opora týmu a motivovaly ostatní účastníky pobytové akce k efektivní práci.

Velký pokrok nastal během pobytu v chování starších účastníků k mladším a slabším kamarádům – starší děti se jich začaly zastávat, bránily je, a pokud bylo potřeba, tak těmto kamarádům vždy ochotně pomohly.

Lze tedy předpokládat, že přítomnost psů a jejich zapojování do programu má pozitivní vliv na sociální chování dětí v kolektivu, v nichž dochází k procesu integrace.

Jak uvádí Eisertová, děti ve psech při pobytové akci nalézají kamarády a společníky. K obecným cílům canisterapie na pobytu patří podpora aktivity dětí, prožitek pocitu vlastního úspěchu, podpora začlenění do kolektivu, rozvoj řečových dovedností, rozvoj samostatnosti, podpora sociability a rozvoj sociálních dovedností (7).

Tomuto tématu se ve své publikaci věnuje také Jarmila Pipeková, která uvádí, že pes je prostředníkem, který napomáhá k rozvoji dítěte zejména v sociální oblasti a dále zlepšuje neverbální komunikaci, zvyšuje sebejistotu a tím zvyšuje stupeň integrace mezi jedinci (48).

Z odpovědí rodičů vyplývá, že po návratu svých dětí domů z pobytové akce pozorovali jisté změny v jejich chování. Děti byly více komunikativní a přestaly se stranit většímu kolektivu lidí (pokud bylo takové chování rodiči pozorováno před účastí jejich dětí na pobytové akci). V péči o sebe byly děti samostatnější a více si důvěřovaly během plnění zadaných úkolů.

Při setkání s neznámými lidmi děti lépe navazovaly vztahy, bez problému se s lidmi kontaktovaly a byly k nim otevřenější při vzájemné komunikaci.

Zásadní a také největší pokrok byl během pobytové akce pozorovatelný v oblasti kontaktu dětí z intaktní společnosti s kamarády s postižením.

Děti v průběhu pobytové akce překonaly ostych a strach z kontaktu s dětmi s postižením a našly si mezi nimi spoustu nových kamarádů.

Velikými pomocníky při překonávání prvotních obav z kontaktu s kamarády s postižením byli dětem právě přítomní psi - prostřednictvím aktivit a úkolů zaměřených na pejsky, které měly děti za úkol plnit společně ve skupinkách/v oddíle, došlo k naprosto nenásilnému seznámení dětí mezi sebou.

Canisterapie se zde tedy stala velmi zásadní pomocnicí při procesu integrace dětí z intaktní společnosti s dětmi s postižením.

To potvrzuje i Věra Tichá, která uvádí, že pes může působit i jako motivační a tmelící prvek při integraci dětí z intaktní společnosti s dětmi s postižením (62) .

Během pobytu získaly děti z intaktní společnosti mnoho nových znalostí týkajících se různých druhů postižení, naučily se, jak se mají chovat k lidem s postižením a zjistily, jak mohou kamarádovi s určitým typem znevýhodnění pomoci.

Všechny přítomné děti z běžné populace byly v průběhu pobytové akce velmi zvědavé a chtěly se o kamarádech s postižením dozvědět co nejvíce informací.

Děti samy při závěrečném rozhovoru oceňovaly možnost zúčastnit se tohoto typu pobytové akce a byly moc rády, že se mohly s kamarády s handicapem setkat.

V rozhovorech se zmínily, že si mezi kamarády s postižením na pobytové akci našly mnoho nových kamarádů a kamarádek, a doufají, že se s nimi budou moci ještě někdy setkat.

Svou účast na pobytové akci hodnotily všechny dotazované děti jako zajímavou a velice přínosnou – získaly díky ní nové znalosti a zkušenosti, které se jim budou určitě někdy hodit. Hlavně byly rády, že se naučily, jakým způsobem mohou v případě potřeby pomoci člověku s handicapem.

Poslední zkoumanou oblastí bylo zapojování se dětí z intaktní společnosti do připraveného programu na pobytové akci.

Dle výsledků pozorování je zřejmé, že všechny zúčastněné děti se do programu zapojovaly s nadšením a ochotou.

Největší zájem měly děti z intaktní společnosti většinou o program, do kterého byli zapojeni i přítomní pejsci.

Při oddílovém programu a společném plnění úkolů se všechny děti navzájem podporovaly, motivovaly a jeden druhému v případě potřeby pomáhaly.

Starší děti většinou při svých volných chvílích vymýšlely různé hry či aktivity pro své zabavení. Ke konci pobytové akce bylo zřejmé, že tyto děti při vymýšlení vlastního programu už i přemýšlejí, jak by do těchto aktivit mohly zapojit i své mladší kamarády či děti s postižením.

Podle definice, kterou uvádí Uzlová ve své publikaci, by se dalo prostředí, které bylo vytvořeno na pobytové akci vedoucími spolu s dětmi, popsat jako inkluzivní prostředí.

Jedná se o prostředí, které je přátelské ke všem jedincům a nabízí dostatek podnětů pro rozvoj jedince i vzájemnou komunikaci mezi přítomnými. Toto prostředí je dále tolerantní a respektující jinakost či různorodost skupiny a je zdrojem inspirace a vzájemného obohacení. V tomto prostředí se děti učily žít spolu a ne jen vedle sebe (68).

Na výzkumnou otázku, zdali má pobytová akce se zaměřením na canisterapii vliv na změny v oblasti sociability a sociálních dovedností u dětí z intaktní společnosti, lze na základě zjištěných výsledků odpovědět, že pobytová akce se zaměřením na canisterapii může mít velmi zásadní vliv na sociální chování dětí. Přítomní psi dětem napomáhají se začleněním se do skupiny a dítě si pak nepřipadá v novém prostředí samo. Pes dále motivuje děti ke komunikaci ve skupině a je pomocníkem, který napomáhá zvýšit jejich sebevědomí.

Na první dílčí výzkumnou otázku, která se dotazovala na to, jaké změny, v oblasti sociability a sociálních dovedností, byly pozorovány u dětí z intaktní společnosti v průběhu pobytové akce se zaměřením na canisterapii, lze dle zjištěných výsledků, získaných pozorováním, odpovědět, že děti začaly být v průběhu pobytové akce výrazně komunikativnější a získaly díky tomu mnoho nových sociálních kontaktů. Dále se staly sebevědomějšími, samostatnějšími a spolehlivějšími. Díky přítomnosti kamarádů s postižením se děti z intaktní společnosti naučily, jak se mají správně chovat a přistupovat k lidem s handicapem. V průběhu akce se také zlepšil přístup dětí k přítomným psům – získaly mnoho nových znalostí a dovedností týkajících se péče, výchovy a přístupu ke psům.

Na dětech z intaktní společnosti bylo patrné postupné výrazné zlepšování v přístupu ke kamarádům s postižením – samovolně se s kamarády s postižením kontaktovaly, komunikovaly s nimi, trávily spolu s nimi volné chvíle mezi programem a vymýšlely aktivity, do kterých by se mohli všichni společně zapojit.

Druhá dílčí výzkumná otázka zněla: „Jaké změny, v oblasti sociability a sociálních dovedností, pozorovaly rodiče dětí z intaktní společnosti po návratu jejich dětí zpět domů z pobytové akce se zaměřením na canisterapii?“ Dle výsledků, které vyplynuly ze strukturovaného dotazování rodičů, lze konstatovat, že rodiče u svých dětí pozorovali větší otevřenost a komunikativnost. Děti začaly snáze navazovat a udržovat kontakt s druhými lidmi a při pobytu v kolektivu ostatních lidí cítily větší sebedůvěru. Většina rodičů popisovala na svých dětech viditelnou změnu i v oblasti vztahu a přístupu ke zvířatům. Děti se staly ohleduplnějšími a načerpané zkušenosti a dovednosti, týkající se správného chování ke psům, začaly předávat i do svého okolí.

Na základě svých pocitů, zkušeností a znalostí této problematiky konstatuji, že takovýchto podobných pobytových akcí se zaměřením na canisterapii, které by se zároveň věnovaly i problematice integrace dětí z intaktní společnosti s dětmi se zdravotním postižením, je velmi málo. Domnívám se, že by bylo vhodné, zabývat se touto problematikou mnohem více.

6 ZÁVĚR

Výzkumným cílem diplomové práce bylo popsat změny v oblasti sociability a sociálních dovedností u dětí z intaktní společnosti a to v průběhu realizace pobytové akce se zaměřením na canisterapii (1. Dětský canisterapeutický tábor).

Jako výzkumnou otázku jsem si stanovila, zdali má pobytová akce se zaměřením na canisterapii vliv na změny v oblasti sociability a sociálních dovedností u dětí z intaktní společnosti?

Dále byly definovány dvě dílčí výzkumné otázky. První otázka se ptá: „Jaké změny, v oblasti sociability a sociálních dovedností, byly pozorovány u dětí z intaktní společnosti v průběhu pobytové akce se zaměřením na canisterapii?“ Druhá dílčí výzkumná otázka zní: „Jaké změny, v oblasti sociability a sociálních dovedností, pozorovaly rodiče dětí z intaktní společnosti po návratu jejich dětí zpět domů z pobytové akce se zaměřením na canisterapii?“

Výzkum byl zaměřen na děti z intaktní společnosti (tedy děti zdravé) a jejich schopnosti v oblasti sociálních dovedností. Učení se sociálním dovednostem za využití programu canisterapie je součástí přípravy inkluzivního prostředí. V současné době je velmi důležitá především výchova, nenásilné seznámení a pochopení inkluzivního prostředí právě dětmi.

Teoretická část diplomové práce se zabývá vysvětlením pojmů zooterapie, canisterapie a zotavovací akce. V další části teorie se autorka zabývá problematikou integrace a inkluze a nakonec se práce zaměřuje na vysvětlení pojmu sociální dovednost.

V metodické části diplomové práce je použit kvalitativní výzkum. Pro sběr dat využila autorka práce metodu zúčastněného pozorování, hloubkového rozhovoru a strukturovaného dotazování. Jako doplňující zdroj dat byla využita metoda fotodokumentace. Použité metody sběru dat měly za cíl nasbírat dostatek informací k vytvoření hodnotného výzkumu.

Výzkum byl prováděn na pobytové akci se zaměřením na canisterapii, kterou pořádalo Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík. Jednalo se o 1. Dětský canisterapeutický tábor.

Výsledky výzkumu ukázaly, že u dětí z intaktní společnosti nastaly v průběhu pobytové akce výrazné změny v oblasti sociability a sociálních dovedností.

Děti z intaktní společnosti se během pobytové akce zlepšily ve své komunikaci. Naučily se navazovat a udržet kontakt s novými lidmi a díky tomu na pobytu získaly mnoho nových kamarádů.

V průběhu pobytové akce se děti staly sebevědomějšími, samostatnějšími a soběstačnějšími. Díky tomu si děti začaly samy sobě více důvěřovat při vykonávání zadaných úkolů.

Prostřednictvím intenzivního celodenního kontaktu s kamarády s postižením se děti z intaktní společnosti v průběhu pobytu naučily, jak se mají správně chovat a jak přistupovat k lidem s handicapem a nabyly nové znalosti o jednotlivých typech postižení.

Během programu s přítomnými pejsky získaly děti mnoho znalostí a dovedností spojených s jejich výchovou, výcvikem a péčí o ně.

Zásluhou přítomnosti psů na pobytové akci se děti naučily, jakým způsobem bezpečně a zodpovědně přistupovat k těmto čtyřnohým kamarádům.

Autorka věří, že výsledky výzkumu diplomové práce by mohly soužit jako materiál pro praktickou canisterapii a pro canisterapii na vědecké, výzkumné a vzdělávací úrovni.

Práce bude zároveň edukačním a informačním materiálem využitelným pro odborné i laické zájemce o tuto problematiku, studenty a případně i pro rodiče dětí z intaktní společnosti.

7 SEZNAM INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

1. Cíle sdružení. In: *Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o. s.* [online]. 2011 [cit. 2012-11-26]. Dostupné z: <http://www.canisterapie.org/c-40-cile-sdruzeni.html>
2. Co je to hiporehabilitace. In: *Česká hiporehabilitační společnost* [online]. [cit. 2012 -11-23]. Dostupné z: <http://www.hiporehabilitace-cr.com/co-je-hiporehabilitace/>
3. EISERTOVÁ, J. *Canisterapie, jako podpůrná terapeutická metoda u dětí s hyperkinetickým syndromem a u dětí s dětskou mozkovou obrnou*. České Budějovice, 2009. 147 s. Disertační práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Adéla Mojžíšová, Ph.D.
4. EISERTOVÁ, J. Canisterapie - terminologie. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007, s. 60. ISBN 978-80-7322-09-6.
5. EISERTOVÁ, J. a kol. Centrum zoorehabilitací. In: DRÁBOVÁ, M. a kol. *Ústav sociální práce*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2010, s. 32 – 43. ISBN 978-80-7394-203-8.
6. EISERTOVÁ, J. a kol. Rezidentní forma. In: VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007, s. 107-108. ISBN 978-80-7322-09-6.
7. EISERTOVÁ, J. a R. ŠVESTKOVÁ. *Pobytové a volnočasové aktivity se zaměřením na problematiku canisterapie*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2011. 106 s. ISBN 987-80-7394-294-6.

8. FISCHER, S. a J. ŠKODA. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton, 2008. 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0.
9. FREEMAN, M. Definice forem zooterapie. In: VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007, s. 36 - 37. ISBN 978-80-7322-09-6.
10. FREEMAN, M. Definice typů zooterapie dle metody. In: VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007, s. 32-35. ISBN 978-80-7322-09-6.
11. FREEMAN, M. Terminologie v zooterapii. In: VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007, s. 30 – 37. ISBN 978-80-7322-09-6.
12. FREEMAN-MOLOVÁ, M. Tvorba norem praxe canisterapie a její definice. In: *Mezinárodní seminář o zooterapiích 1. - 3. 7. 2005 v Brně: Tvorba norem praxe I: Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, 2005. s. 10-17. ISBN 80-239-5863-1.
13. FUCHSWANS, E. Tier und Mensch – Eine therapeutische Interaktion. In: *Tiere als Therapie: 1. Internationals TAT-Symposium „Tiere als Therapie – Theorie und Praxis“*. Wien: Tiere als Therapie, 2002. s. 168 – 170.
14. GALAJDOVÁ, L. Canisterapie, terapeutické působení psa na člověka. *Praktický lékař 77*. Praha: Česká lékařská společnost, 1997, 97(12). ISSN 0032-6739.
15. GALAJDOVÁ, L. *Pes lékařem lidské duše*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 1999. 160 s. ISBN 80-7169-789-3.
16. GALAJDOVÁ, L. a Z. GALAJDOVÁ. Canisterapie: Pes lékařem lidské duše. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. 168 s. ISBN 978-80-7367-879-1.
17. GALAJDOVÁ, Z. O canisterapii obecně. In: GALAJDOVÁ, L. a Z. GALAJDOVÁ. *Canisterapie: Pes lékařem lidské duše*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 15 - 18. ISBN 978-80-7367-879-1.
18. GAMMONLEY, J. et al. *Animal Assisted Therapy, therapeutic interventions*. 1. edition. Bellevue: Delta Society, 1997. ISBN 10:1-889785-03-2.

19. GILLERNOVÁ, I. a kol. *Sociální dovednosti ve škole*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. 248 s. ISBN 978-80-247-3472-9.
20. HEDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
21. HORÁČKOVÁ, D. *Canisterapie: zmapování stavu canisterapie v České republice a porovnání se zahraničím*. Olomouc, 2001. 42 s. Písemná práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta.
22. HUTTON, J. S. A study of companion animals in foster families: perceptions of therapeutic values. In: *The Human-pet Relationship*. Vienna: IEMT, 1996. s. 64-70.
23. HYPŠOVÁ, D. Felinoterapie, návštěvní služba. In: VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007, s. 263. ISBN 978-80-7322-09-6.
24. JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska*. 1. vyd. Praha: Triton, 2001. 158 s. ISBN 80-7254-192-7.
25. JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*. 2.vyd. Praha: Triton, 2006. 173 s. ISBN 80-7254-730-5.
26. KALINOVÁ, V. Letní integrační canisterapeutické tábory ZSF JU. In: *Děti potřebují zvířata, Zvíře a senior: sborník ze dvou celostátních seminářů věnovaných AAA a AAT: 25. a 26. 9. 2004 v Mladé Boleslavi*. Mladá Boleslav: Nezávislý chovatelský klub, 2004, s. 16-30.
27. KALINOVÁ, V. Současný stav v oblasti přípravy canisterapeutických týmů k praktikování canisterapie v ČR. In: *Mezinárodní seminář o zooterapiích: Sborník příspěvků: 27. 6. – 1. 7. 2003 v Brně*. Brno: Sdružení Filia, 2003. s. 45 – 53.
28. KALINOVÁ, V. *Systém vzdělávání v oblasti canisterapie*. České Budějovice, 2003. 112 s. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta.

29. KALINOVÁ, V. *Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory*. České Budějovice, 2006. 142 s. Disertační práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí práce prof. MUDr. Miloš VELEMÍNSKÝ, CSc., dr. h. c.
30. KOLÁČKOVÁ, J. a P. KODYMOVÁ. Sociální práce se zdravotně znevýhodněnými. In: MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 89 – 109. ISBN 80-7367-002-X.
31. KRAUSOVÁ, A. Terminologie využívaná v zooterapii. *Kontakt. Odborný časopis pro zdravotně sociální otázky*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2001, 3(3), s. 175 – 178. ISSN 1212 – 4117.
32. LACINOVÁ, J. Cesta k využívání zvířat pro terapii. *Svět psů*. Praha: Minerva, 1998, 98 (10), s. 27-28. ISSN 1211-2976.
33. LACINOVÁ, J. Děti potřebují zvířata. In: *Děti potřebují zvířata, Zvíře a senior: sborník ze dvou celostátních seminářů věnovaných AAA a AAT: 25. a 26. 9. 2004 v Mladé Boleslavi*. Mladá Boleslav: Nezávislý chovatelský klub, 2004.
34. LACINOVÁ, J. Historický vývoj zooterapie a její současný stav. In: VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.vyd. České Budějovice: Dona, 2007, s. 27-29. ISBN 978-80-7322-109-6.
35. LACINOVÁ, J. Úvodní příspěvek – situace canisterapie v ČR. In: *Mezinárodní seminář o zooterapiích: Sborník příspěvků: 27.6. – 1. 7. 2003 v Brně*. Brno: Sdružení Folia, 2003. s. 7-10.
36. LANTELME, V. Terminologie v hiporehabilitaci. In: *Terapie a asistenční aktivity lidí za pomoci zvířat: sborník příspěvků z odborné konference s mezinárodní účastí konané 16. - 17. 4. 2008 v Praze*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2008. s. 116 – 117. ISBN 978-80-213-1773-4.
37. LEUGNER, S., R. WINKELMAYER a R. SIMON. *Mensch und Tier: Eine harmonische Beziehung*. Klosterneuburg: Norika Verlag, 2002. 128 s. ISBN 3-85050-502-2.

38. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0.
39. MICHÁLKOVÁ, J. *Možnosti využití canisterapie u dětí*. Praha, 2001. 93 s. Diplomová práce. Husitská a teologická fakulta Univerzity Karlovy.
40. MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
41. MOJŽÍŠOVÁ, A. a kol. Model canisterapie. *Kontakt: Odborný a vědecký časopis pro zdravotně sociální otázky*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2000, 3(4), s. 215 – 219. ISSN 1212 – 4117.
42. MŠMT ČR. *Tábory a jiné zotavovací akce, průvodce jejich přípravou*. Praha: MŠMT ČR, 2004. 136 s. ISBN 80-86033-93-7.
43. NERADŽIČ, Z. *Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit: Praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů*. 1.vyd. Praha: Albatros Plus. 2006. 159s. ISBN 80-00-01809-8.
44. NOVOSAD, L. *Kapitoly ze základů speciální pedagogiky: Somatopedie*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. 79 s. ISBN 80-7083-563-X.
45. ODENDAAL, J. *Zvířata a naše mentální zdraví: proč, co a jak*. 1. vyd. Praha: Brázda, 2007. 173 s. ISBN 978-80-209-0356-3.
46. Organizace a struktura. In: *Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s.* [online]. 2011 [cit. 2012-11-26]. Dostupné z: <http://www.canisterapie.org/c-39-organizace-a-struktura.html>
47. OTTERSTEDT, C. *Mensch und Tier im Dialog*. Stuttgart: Kosmos, 2007. 549 s. ISBN 978-3-440-09472-3.
48. PIPEKOVÁ, J. Hipoterapie a canisterapie. In: PIPEKOVÁ, J. a M. VÍTKOVÁ. *Terapie ve speciálně pedagogické péči*. 1. vyd. Brno: Paido, 2001, 165 s. ISBN 80-7315-010-7.

49. Pojem sociální dovednosti. In: *ABZ slovník cizích slov* [online]. 2005 [cit. 2012-12-14]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/socialni-dovednosti>
50. PROTHMANN, A. Interaction of psychologically disturbed children with therapy dog. In: *People and Animals: A timeless Relationship: 10th International conference on Human-Animal interactions IAHAIO 6th-9th October 2004*. Glasgow, 2004, s. 23.
51. PROTHMANN, A. *Tiergestützte Kinderpsychotherapie*. 1. edition. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2007. 278 s. ISBN 10:3-631-55293-9.
52. SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, 2007. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.
53. Sociální dovednosti. In: *Sovka* [online]. © 2012 [cit. 2012-12-14]. Dostupné z: <http://www.sovka.estranky.cz/clanky/psychologie/socialni-dovednosti.html>
54. STAFFOVÁ, Z. Canisterapie jako součást výuky. In: VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.vyd. České Budějovice: Dona, 2007, s 85-87. ISBN 978-80-7322-109-6.
55. STAFFOVÁ, Z. a J. EISERTOVÁ. Současný stav canisterapie v České republice – nová metoda sociálních služeb a její vývoj v ČR. In: *Sborník příspěvků z konference Pravda o zooterapii X. ročník, ZSF JU, Centrum Canisterapie, pořádané dne 14. 11. 2008*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2008. ISBN 978-80-7394-157-4.
56. STANČÍKOVÁ, M. a J. ŠABATOVÁ. *Canisterapie v teorii a praxi: Sborník her a pomůcek pro praktickou realizaci canisterapie u různých cílových skupin*. 1. vyd. Opava: Foto Gregor, 2012. 103 s. ISBN 978-80-87731-00-0.
57. STRAKOVÁ, Š. *Canisterapie*. Praha, 1996. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta.
58. SVOBODOVÁ, I. a kol. *Zoorehabilitace a aktivity se zvířaty pro rozvoj osobnosti: Skripta pro studenty*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2009. 108 s. ISBN 978-80-213-1912-7.

59. ŠOLTÉSOVÁ, D. Moderné metody sociálnej práce – aktivity a terapia s asistencou psov (canisterapia) v sociálnych službách. In: *Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie Sociálna práca v SR a vo vybraných krajinách EÚ: konanej v dňoch 16. - 17. 10. 2008 v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica: MEEN, 2008. s. 63-79. ISBN 978-80-7394-157-4.
60. ŠVARŤÍČEK, R. a K. ŠEĐOVÁ. *Kvalitatívny výzkum v pedagogických viedach*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
61. TICHÁ, V. Canisterapie jako podpůrná rehabilitační metoda. In: VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007, s. 112. ISBN 978-80-7322-09-6.
62. TICHÁ, V. Indikace a cíle canisterapie. In: VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007, s. 77 - 81. ISBN 978-80-7322-09-6.
63. TICHÁ, V. Jednorázové canisterapeutické a kynologické aktivity. In: VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007, s. 99. ISBN 978-80-7322-09-6.
64. TICHÁ, V. Návštěvní program. In: VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007, s. 84 - 99. ISBN 978-80-7322-09-6.
65. TICHÁ, V. Pobytový program. In: VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007, s. 99 - 106. ISBN 978-80-7322-09-6.
66. TICHÁ, V. Stručný vývoj canisterapie v ČR. In: VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007, s. 112 - 113. ISBN 978-80-7322-09-6.
67. TVRDÁ, A. Canisterapie – krizová intervence. In: *Mezinárodní seminář o zooterapiích 1. - 3. 7. 2005: Tvorba norem praxe - I. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, 2005. s. 48-52. ISBN 80-239-5863-1.

68. UZLOVÁ, I. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: Praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, 136 s. ISBN 978-80-7367-764-0.
69. VALENTA, M. a O. MÜLLER. *Psychopedie*. 1. vyd. Praha: Parta, 2003. 443 s. ISBN 80-7320-039-2.
70. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2005. 459s. ISBN 80-264-0841-3.
71. VESELOVSKÝ, Z. *Člověk a zvíře*. 1. vyd. Praha: Academia, 2000. 246 s. ISBN 80-200-0756-3.
72. VESELOVSKÝ, Z. Etologie. In: VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.vyd. České Budějovice: Dona, 2007, s. 13-26. ISBN 978-80-7322-109-6.
73. VOSÁTKOVÁ, A. Terminologie. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007, s. 215. ISBN 978-80-7322-09-6.
74. VOTAVA, J. a kol. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*. Praha: Karolinum, 2003. 207 s. ISBN 80-246-0708-5.
75. Vyhláška č. 147/ 2011 Sb. ze dne 6. června 2011, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. In: *Sbírka zákonů 25. 5. 2011. roč. 2011, částka 56. ISSN 1211–1244.*
76. Vyhláška MŠMT ČR č. 303/1996 Sb. ze dne 13. prosince 1996, o školách v přírodě. In: *Sbírka zákonů 4. 12. 1996. roč. 1996, částka 92. ISSN 1211–1244.*
77. VÝCVIKOVÉ CANISTERAPEUTICKÉ SDRUŽENÍ HAFÍK, O.S. *Metodická příručka pro dobrovolníky praktikující canisterapii a feliniterapii*. 1. vyd., Třeboň: Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s., 2010. 13 s.
78. VÝCVIKOVÉ CANISTERAPEUTICKÉ SDRUŽENÍ HAFÍK, O.S. *Studijní materiál pro výcvik canisterapeutických týmů*. Třeboň: Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s., 2010. 67 s.

79. Zákon č. 258/ 2000 Sb. ze dne 11. srpna 2000, o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů 14. 7. 2000*. roč. 2000, částka 74. ISSN 1211-1244.
80. ŽUMÁROVÁ, M. Vybrané metodické a právní aspekty spojené s organizováním činností ve volném čase. In: *Lide.uhk.cz: Osobní stránky uživatelů UHK* [online]. [cit. 2012-12-01]. Dostupné z: <http://lide.uhk.cz/pdf/ucitel/zumarmo1/aspekty/ramce.htm>

8 PŘÍLOHY

Příloha č. 1:

Ukázka pozorovacího archu, do kterého byly zapisovány informace o dětech z intaktní společnosti získané prostřednictvím pozorování během pobytové akce se zaměřením na canisterapii (1. Dětský canisterapeutický tábor)

Příloha č. 2:

Výzkumné otázky pro hloubkový rozhovor s dětmi z intaktní společnosti, které se zúčastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii (1. Dětský canisterapeutický tábor)

Příloha č. 3:

Výzkumné otázky pro strukturované dotazování rodičů dětí z intaktní společnosti, které se zúčastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii (1. Dětský canisterapeutický tábor)

Příloha č. 4:

Ukázka integračního programu, který probíhal na pobytové akci se zaměřením na canisterapii (1. Dětský canisterapeutický tábor)

Příloha č. 5:

Fotodokumentace (foto: Ivo Pokorný)

Příloha č. 1:

Ukázka pozorovacího archu, do kterého byly zapisovány informace o dětech z intaktní společnosti získané prostřednictvím pozorování během pobytové akce se zaměřením na canisterapii (1. Dětský canisterapeutický tábor)

Pozorovaná oblast	Stav na začátku pobytové akce	Stav na konci pobytové akce
Vztah ke psům		
Komunikace se zdravými dětmi		
Komunikace s dětmi s postižením		
Zapojení do programu		

Příloha č. 2:

Výzkumné otázky pro hloubkový rozhovor s dětmi z intaktní společnosti, které se zúčastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii (1. Dětský canisterapeutický tábor)

1. Po kolikáté jsi na této pobytové akci?
2. Jak moc se Tvoji kamarádi s postižením podobali nebo lišili od ostatních zdravých kamarádů na pobytové akci? A sice v tom:
 - a) Jak se chovali.
 - b) Jak jim šlo plnění úkolů na pobytové akci.
 - c) Jak jim šlo navazování kamarádství s ostatními dětmi na pobytové akci.
3. Když jsi během pobytové akce pracoval(a) s kamarádem s postižením při plnění některého ze zadaných úkolů (ve dvojici, ve trojici apod.), jaké to pro tebe bylo?
4. Jaké bylo chování vedoucích k dětem s postižením v porovnání s chováním k ostatním dětem na pobytové akci?
5. Máš pocit, že Tě přítomnost kamarádů s postižením na pobytové akci něčím obohatila, něco nového ses od nich naučil(a)?
6. Když bys něčemu v chování svého kamaráda s postižením nerozuměl(a) nebo Ti jeho chování připadalo divné, jak bys to řešil(a)?

Příloha č. 3:

Výzkumné otázky pro strukturované dotazování rodičů dětí z intaktní společnosti, které se zúčastnily pobytové akce se zaměřením na canisterapii (1. Dětský canisterapeutický tábor)

1. O čem Vaše dítě po pobytové akci vyprávělo?
2. Bylo něco, co se Vašemu dítěti zvláště líbilo?
3. Bylo něco, co se Vašemu dítěti zvláště nelíbilo, na co si stěžovalo?
4. Zmínilo se Vaše dítě o psech? Pokud ano, v jakém smyslu (příznivý x nepříznivý)?
5. Jak Vy sami jakožto rodiče tuto pobytovou akci hodnotíte, jaké změny a vliv jste na dítěti pozorovali v jednotlivých oblastech po návratu domů?
 - a) Komunikace
 - b) Motivace k pohybu
 - c) Vztah ke zvířatům
 - d) Zacházení se zvířaty
 - e) Zájem o zvířata
 - f) Sociabilita a sociální dovednosti
6. O kterých dětech Vaše dítě vyprávělo?
7. Nastaly nějaké změny v chování Vašeho dítěte?
8. Jak celkově hodnotíte tuto pobytovou akci z pohledu vlivu na Vaše dítě?

Příloha č. 4:

Ukázka integračního programu, který probíhal na pobytové akci se zaměřením na canisterapii (1. Dětský canisterapeutický tábor)

Integrační program (integrační hry) se obvykle skládá ze 4 stanovišť (na jednotlivých stanovištích se střídají postupně všechny oddíly).

Program je tvořen stanovišti zaměřenými na jednotlivé druhy postižení – děti zde získávají dovednosti potřebné pro manipulaci s kompenzačními pomůckami a získávají informace o daném typu postižení.

Cílem je, aby se děti z intaktní společnosti seznámily s různými typy postižení a naučily se pomáhat svým kamarádům s postižením (a děti s postižením získaly povědomí i o jiných typech postižení).

Ukázka integračního programu:

❖ Stanoviště č. 1: zaměřeno na seznámení dětí s mentálním postižením

- předání základních informací o mentálním postižení (seznámení se s postižením) a chování k lidem s tímto typem postižení
- vysvětlení a ukázka procvičovaných dovedností
- praktický nácvik dětí
 - ✓ trénování paměti (jména pejsků, jména kamarádů na pobytové akci, jména vedoucích)
 - ✓ zapamatování předmětů rozmístěných v lese
 - ✓ trénování soustředění (stavění puzzle, hra pexesa)
 - ✓ „kimova“ hra

❖ **Stanoviště č. 2 a): zaměřeno na seznámení dětí s tělesným postižením**

(se zaměřením na manipulaci s vozíkem a chůzi o berlích)

- předání základních informací o tělesném postižení (seznámení se s postižením) a chování k lidem s tímto typem postižení
- ukázka a vysvětlení manipulace s invalidním vozíkem a chůze o berlích
- praktický nácvik dětí
 - ✓ manipulace s invalidním vozíkem (ježdění po rovině, brzdění vozíku, naklápění vozíku, ježdění do a z mírného kopce, ježdění do a ze schodů, komunikace s osobou na vozíku)
 - ✓ chůze o berlích
- na závěr je třeba děti ještě jednou upozornit, že nesmí jakkoli manipulovat s vozíkem bez souhlasu osoby na něm a bez dohledu někoho dospělého

❖ **Stanoviště č. 2 b): zaměřeno na seznámení dětí s tělesným postižením**

(se zaměřením na sebeobsluhu a rozvoj dovedností)

- předání základních informací o tělesném postižení (seznámení se s postižením) a chování k lidem s tímto typem postižení
- vysvětlení a ukázka procvičovaných dovedností
- praktický nácvik dětí
 - ✓ kreslení obrázků a psaní
 - rukou, kterou nemá dítě dominantní
 - ústy
 - nohou
 - ✓ sebeobsluha
 - přelévání vody z hrnečku do hrnečku nohou
 - otvírání PET lahve nohou či ústy

- předávání si drobného předmětu nohou (na nose) mezi dětmi v kruhu

❖ **Stanoviště č. 3: zaměřeno na seznámení dětí se zrakovým postižením**

- předání základních informací o zrakovém postižení (seznámení se s postižením) a chování k lidem s tímto typem postižení
- ukázka a vysvětlení manipulace se slepeckou holí
- vysvětlení a ukázka procvičovaných dovedností
- praktický nácvik dětí
 - ✓ chůze se zavázanými očmi se slepeckou holí (po rovině, do schodů, překážková dráha)
 - ✓ chůze se zavázanými očmi s „vodícím psem“ (po rovině, překážková dráha)
 - ✓ překonání dráhy vyznačené provázkem se zavázanými očmi
 - ✓ „hmatový“ chodníček (chůze po přírodním materiálu – rozeznávání po čem jdu)
 - ✓ třídění různého materiálu se zavázanými očmi (fazole, piškoty, granule, aj.)
 - ✓ chůze za zvukem se zavázanými očmi (hudební nástroj, štěkot psa, tleskání, aj.)
 - ✓ nalévání vody do hrnečku se zavázanými očmi
 - ✓ poznávání předmětů či vůní se zavázanými očmi

❖ **Stanoviště č. 4: zaměřeno na seznámení dětí se sluchovým postižením**

- předání základních informací o sluchovém postižení (seznámení se s postižením) a chování k lidem s tímto typem postižení

- vysvětlení a ukázka procvičovaných dovedností
- praktický nácvik dětí
 - ✓ naučit se základy prstové abecedy (ukázat své jméno)
 - ✓ ukázky znakové řeči (naučit se ukázat nějaký jednoduchý znak)
 - ✓ pantomima (předvádění zvířátek, profesí, aj.)

Příloha č. 5:

Fotodokumentace (foto: Ivo Pokorný)

- Foto č. 1, 2, 3, 4 – integrační program (integrační hry)

- Foto č. 5, 6, 7, 8, 9 – rozvoj sociability a sociálních dovedností dětí z intaktní společnosti

- Foto č. 10, 11, 12, 13 – rozvoj sociálních dovedností dětí z intaktní společnosti při práci se psy (výcvik psů, péče o psa)

